

**ДЕПАРТАМЕНТ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ
ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА**

**ЗНАМЕННІ І ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ВІННИЧЧИНИ
2023 РОКУ**

Хронологічний довідник

Вінниця, 2022

УДК 050.9(477.44)

З 72

Відповідальна за випуск Л. Б. Сенік,
директор Вінницької ОУНБ

Знаменні і пам'ятні дати Вінниччини 2023 року : хронол. довід. / уклад. О. Ю. Антонюк ; ред. С. В. Лавренюк ; відп. за вип. Л. Б. Сенік ; Департамент гуманітар. політики Вінниц. обл. військ. адмін. ; Вінниц. ОУНБ. – Вінниця, 2022.

У хронологічному довіднику вміщено довідкові матеріали до ювілейних дат Вінниччини 2023 року.

Традиційне щорічне видання розраховане на різні категорії споживачів краєзнавчої інформації, які зацікавлені у вивченні та поширенні краєзнавчих знань.

Від укладача

Шановні користувачі! Пропонуємо вам черговий випуск щорічного хронологічного довідника «Знаменні і пам'ятні дати Вінниччини 2023 року», котрий видає Вінницька ОУНБ з 1962 р. Електронна версія видання представлена на вебсайті бібліотеки з 2000 р. Його мета – надати довідковий матеріал про визначні події історії, суспільно-політичного, громадського та культурного життя області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, життя і діяльність яких пов'язані з Вінниччиною, інформацію про непересічні досягнення наших земляків як за межами області, так і України.

Дати в хронологічному довіднику подано за новим стилем. Якщо в джерелах траплялися розбіжності, перевага надавалася інформації з фундаментальних енциклопедично-довідкових видань. Неточності можливі в датуванні подій, що відбувалися до лютого 1918 р., оскільки джерела не завжди розрізняють старий і новий стилі.

Видання відкриває хронологічний перелік знаменних і пам'ятних подій у житті нашого краю, точна дата яких не завжди чітко встановлена. Далі подано перелік дат за місяцями й числами. До кожної дати додається анотація, у якій стисло викладається зміст події, біографічні відомості про ювілярів у краєзнавчому аспекті.

У складанні хронологічного списку дат частково використано матеріали календарів знаменних і пам'ятних дат районів, поданих бібліотеками області, бібліотеками закладів вищої освіти Вінниці.

У зв'язку із введенням в інформаційний обіг значної кількості нововиявлених персоналій видатних земляків, які внесено в довідник, та обмежений формат видання, з 2018 року посібник містить лише короткі персональні та фактографічні довідки. На жаль, в окремих випадках не вдалося повністю віднайти фактографічні дані, тому в деяких довідках вони відсутні.

Назви районів, міст, населених пунктів Вінницької області внесені з урахуванням Постанови Верховної Ради України «Про утворення та ліквідацію районів» (№ 807-IX від 17.07.2020 р.).

Прізвища видатних постатей Вінницького краю, вшанування яких в області відбувається щорічно, виділені курсивом. Хронологічний довідник доповнює іменний покажчик, де вказані в дужках подія або місяць, у яких подана інформація про ювіляра 2023 р.

Під час підготовки видання укладачі керувалися Указом Президента України «Про впорядкування відзначення пам'ятних дат і ювілеїв» (Із змінами, внесеними згідно з Указом Президента № 70/99 від 27.01.99).

Хронологічний довідник не претендує на всебічність висвітлення окремих подій, життя та діяльності осіб, які внесені в перелік дат видання.

Видання розраховане на представників державної влади й місцевого самоврядування, працівників культурно-освітніх установ, науковців, викладачів, краєзнавців, журналістів, студентів, учнів та всіх, хто цікавиться краєзнавством, для відзначення визначних дат, пов'язаних з історією та культурою Вінниччини.

Радимо бібліотечним працівникам, які популяризують краєзнавчу літературу, використовувати довідник для підготовки до відзначення ювілейних і пам'ятних дат краю, поповнення краєзнавчого довідково-бібліографічного апарату, організації книжкових виставок, переглядів літератури, проведення творчих акцій.

Більш широку інформацію про ювілейні дати Вінниччини можна отримати у відділі краєзнавства, де до ваших послуг – традиційний зведений краєзнавчий каталог, картотеки, краєзнавчі електронні бази даних: «Література про Вінницьку область», «Персоналії», «Календар», «Козацтво», «Голодомор», «АТО – Вінничани – учасники Революції Гідності та ООС (АТО)», «Шевченко і Вінниччина», «Стус», «Бібліотека», «Лядівський монастир», «Коцюбинський і Вінниччина», «Грушевський і Вінниччина», «М. Леонтович та Вінниччина» та ін., фонд краєзнавчої літератури, універсальних довідково-бібліографічних видань, мережа «Інтернет» тощо.

З переліком знаменних і пам'ятних дат світового та державного значення, українських професійних та великих народно-релігійних свят на 2023 р. можна ознайомитися на сайті Національної бібліотеки України ім. Ярослава Мудрого, а також у відділі наукової інформації та бібліографії (тел.: (0432) 67-03-25). Для подальшого поліпшення видання просимо надсилати його укладачам свої зауваження та пропозиції.

Запрошуємо державні установи, підприємства, культурно-освітні заклади, ЗМІ, громадські організації, науковців, краєзнавців до співпраці щодо виявлення й надання інформації про знаменні та пам'ятні дати краю для вміщення їх до хронологічного довідника наступних років, що значно розширить його інформаційний потенціал. Ми будемо вам вдячні.

Наша адреса:

21050, Вінниця, вул. Соборна, 73
Вінницька ОУНБ Відділ краєзнавства
Тел.: (0432) 67-34-55

2023 року виповнюється:

1040 років від дня народження преподобного **Антонія Печерського** (983, містечко Любеч, поблизу Чернігова – 07.05.1073), родоначальника руського чернецтва, засновника Лядовського Свято-Усікновенського скельного чоловічого монастиря (1013), Києво-Печерської лаври (1051).

1010 років (1013) з часу заснування Лядовського Свято-Усікновенського скельного чоловічого монастиря.

875 років з часу появи (1148) перших датованих згадок про місто Рокитня, яке було на місці сучасного населеного пункту Погребище.

780 років тому (1243) розпочато будівництво першого надземного монастирського храму в с. Галайківці Мурованокуриловецького р-ну (нині Могилів-Подільського р-ну).

670 років тому (1353) вперше в писемних джерелах згадується с. Шляхова Бершадського р-ну (нині Гайсинського р-ну).

660 років (1363) з часу появи першої літописної згадки про побудову замку в м. Вінниця.

630 років тому (1393) відбувся похід великого литовського князя Вітовта (Вітаутаса) на Поділля проти Федора Коріатовича, внаслідок чого Брацлавщина залишилась за Литвою, а Західне Поділля перейшло під владу польського короля Ягайла.

630 років (1393) відтоді, як в історичних актах з'явилася письмова згадка про Тиврів, коли великий князь литовський Вітовт подарував це містечко з навколишніми угіддями «землянину» Герману Дашкевичу «за вислугу».

620 років (1403) з часу появи в джерелах першої письмової згадки про с. Михайлівці Мурованокуриловецького р-ну (нині Могилів-Подільського р-ну).

575 років тому (1448) в матеріалах Віленського сейму вперше згадується Оратів у складі Великого Князівства Литовського, нині смт.

575 років тому (1448) м. Хмільник було надане магдебурзьке право.

540 років тому (1483) вперше згадано про село Сандраки (нині в межах с. Широка Гребля Хмільницького р-ну).

530 років (1493) з часу появи письмової згадки про м. Чурилівці, нині смт Муровані Курилівці; села Станковичі (с. Гармаки Барського р-ну, нині Жмеринського р-ну), Митківці (нині с. Митки того ж р-ну).

530 років тому (1493) була надрукована книга німецького історика Г. Шеделя «Всесвітня історія» – найстаріша інкунабула (книги, видані на початку історії книгодрукування в Європі – з 1440 по 1500 рр. включно) у фонді Вінницької ОУНБ.

525 років тому (1498) у джерелах з'явилася перша згадка про смт Теплик.

425 років тому (1598) м. Вінниця стала столицею Брацлавського воєводства.

425 років тому (1598) у документах вперше згадано м. Адамгород, тепер смт Тростянець.

420 років тому (1603) на честь Пресвятої Трійці у м. Хмільник побудований костел.

410 років (1613) з часу заснування с. Гнатків Томашпільського р-ну (нині Гульчинського р-ну).

405 років від дня народження **Івана Богуна** (близько 1618 – 17.02.1664, м. Новгород-Сіверський), українського військового та державного діяча доби Визвольної війни українського народу XVII ст., полковника подільського, кальницького (вінницького), наказного гетьмана України. Походив з української шляхти. У Вінниці на вул. Миколи Оводова (колишня Козицького) встановлено пам'ятний знак на честь перемоги козацьких військ під командуванням І. Богуна над польсько-шляхетськими загарбниками при обороні міста (1651).

380 років з часу відкриття (1643) у м. Могилів-Подільський митниці.

375 років з початку національно-визвольної війни українського народу (1648–1654) на чолі з Б. Хмельницьким, події якої охопили Поділля та Брацлавщину.

375 років тому (1648) було утворено Кальницький полк, 1649 р. – реформовано на Вінницький і Брацлавський полки.

360 років (1663) з початку повстання в м. Бар козаків Подільського полку проти гетьмана Павла Тетері під проводом полковника Остапа Гоголя.

320 років (1703) з часу першої письмової згадки про с. Лип'ятин Хмільницького р-ну.

300 років (1723) з часу першої письмової згадки про с. Гришівці Тиврівського р-ну (нині Вінницького р-ну).

280 років тому (1743) м. Могилів-Подільський було надано магдебурзьке право.

275 років відтоді (1748), як у Літині був побудований костел Непорочного Зачаття Діви Марії (перебудований у 1856 р.).

265 років тому (1758 костел Непорочного Зачаття Діви Марії) було побудовано приміщення Спасо-Преображенського кафедрального собору – головного храму Вінницької єпархії Української православної церкви. Пам'ятка архітектури та містобудування національного значення. До 1832 р. тут містився костел Благовіщення домініканського монастиря. Будівля собору розташована в історичному центрі міста, серед комплексу фортифікаційних споруд «Мури».

260 років (1763) з часу заснування с. Пилява Тиврівського р-ну (нині Вінницького р-ну).

250 років (1773) з часу заснування с. Яришівка Тиврівського р-ну (нині Вінницького р-ну).

250 років (1773) відтоді, як заходами Едукаційної комісії Речі Посполитої утворено Українську навчальну округу з центром у м. Вінниця.

225 років тому (1798) у м. Вінниця запроваджено новий міський устрій – **«Міське положення»**, який мав більш прогресивний характер, ніж магдебурзьке право.

225 років від дня народження **Семена Микитовича Олійничука** (1798, с. Антонопіль Калинів. р-ну (нині Хмельниц. р-ну) – 08.08.1852, Шліссельбурзька фортеця поблизу Санкт-Петербурга, РФ), українського народного соціолога, історика, краєзнавця.

210 років відтоді (1813), коли розгорнувся антикріпосницький рух на Поділлі під проводом У. Я. Кармалюка (тривав до 1830-х рр.).

200 років від дня народження **Андрія Семеновича Гончара** (1823, с. Бубнівка, нині Гайсин. р-ну – 1926, там само), основоположника бубнівського розписного гончарства, майстра художньої кераміки.

190 років від дня народження **Яна Засідателя** (Іван Петрович Соколенко) (1833, с. Крикливець Крижопіл. р-ну (нині Тульчин. р-ну) (в інших документах вказується дата народж. – 13.11.1833) – 02.08.1893, похов. у м. Вінниця), український художник із кріпаків. Плідно працював у Вінниці близько сорока років.

185 років тому (1838) у Вінниці утворено Міську думу.

185 років відтоді (1838), як на базі Немирівського училища (створеного для 12 хлопчиків 1785 р.) було засновано Немирівську чоловічу гімназію. На той час це був визначний центр освіти на Поділлі. Тепер це – Немирівський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 2-лицей» Немирівської міської ради Вінницької області.

175 років тому (1848) у с. Мурафа Шаргородського р-ну (нині Жмеринського р-ну) почало діяти двокласне народне училище.

175 років тому (1848) збудовано православний храм Святителя Миколая Чудотворця в с. Шевченкове Жмеринського р-ну.

170 років тому (1853) побудовано Свято-Лукивську церкву в с. Козятин Хмельницького р-ну; Хрестовоздвиженський храм у с. Михайлівка Тульчинського р-ну.

170 років тому (1853) в с. Тиманівка Тульчинського району почав працювати цегельний завод.

170 років (1853) відтоді, коли збудовано Капустянський цукровий завод, нині не працює (Гайсинський р-н).

165 років від дня народження **Никандра Васильовича Молчановського** (1858, с. Лозувата Поділ. губернії – 17.12.1906, м. Київ), історика-історіографа, поділезнавця, учня і послідовника В. Б. Антоновича, дослідника Поділля періоду раннього середньовіччя. Важливе місце в історіографії займає його ґрунтовна праця «Очерк известий о Подольской земле до 1434 г.» (Київ, 1885).

160 років тому (1863) в Мурованих Курилівцях відкрито школу для хлопчиків – Міністерське однокласне народне училище.

160 років тому (1863) відкрито церковно-парафіяльні школи в селах Куманівці, Сьомаки Хмельницького р-ну.

155 років від дня народження **Віктора Івановича Базилевича** (1868, с. Гнаткове Ямпіл. повіту Поділ. губернії, нині с. Гнатків Тульчин. р-ну –?), юриста, економіста.

155 років тому (1868) відкрито церковноприходські школи в селах Сандраки, Уланів, Великий Митник Хмельницького р-ну.

155 років від дня народження **Володимира Георгійовича Доппельмайра** (1868, м. Київ – 06.03.1927, м. Вінниця), ученого-агронома. Після 1918 р. очолював Подільську філію Українського сільськогосподарського вченого комітету у Вінниці.

155 років від дня народження **Івана Кириловича Заболотного** (1868, с. Чоботарка, нині с. Заболотне Тульчин. р-ну – 1912), депутата Першої Державної Думи Росії від селян Подільської губернії, волонтера Англо-бурської війни (1899–1902 рр.), розробника підводного човна (1910), який зацікавив фахівців військової розвідки низки економічно розвинених країн.

155 років від дня народження **В'ячеслава Федоровича Коренєва** (Коренєв-Новоросійський) (1868–1928?), художника-мариніста, члена Товариства південноросійських художників. У 1896 р. оселився у Вінниці, викладав у Вінницькому реальному училищі малювання, креслення, чистописання. Він один із засновників Вінницького краєзнавчого музею. У 1919 р. віддав своє помешкання під краєзнавчий музей, був першим хранителем музейної колекції. Ініціатор і зачинатель у 1910-х рр. розвитку в м. Вінниця масових видів спорту. З 1920-х рр. – в еміграції в Болгарії.

155 років тому (1868) у Київській, Волинській та Подільській губерніях були засновані спеціальні «медичні частини», що поклало початок розвитку сільської медицини.

140 років від дня народження **Аврахама Висоцького** (1883, с. Жорнище, нині Вінниц. р-ну – 1949, Тель-Авів, Ізраїль), єврейського прозаїка. Закінчив Немирівську гімназію.

140 років тому народився **Порфирій Тарасович Деркач** (1883, с. Михайлівка Гайсин. р-ну – квітень 1955, там само), учасник російсько-японської війни (1904–1905 рр.), герой Цусімської битви (травень 1905 р.), кавалер Георгіївського хреста. Служив на броненосці «Наварин», команда якого налічувала 700 чол. Наш земляк був одним із трьох, які залишилися в живих після розгрому корабля.

140 років тому (1883) введена в експлуатацію залізнична гілка Козятин – Погребище – Умань.

130 років від дня народження **Матвія Лукича Довгополюка** (псевд. – Толь Хуртовина; 1893, м. Погребище, нині Вінниц. обл. – 28.02.1944, табір для ув'язнених поблизу м. Рибінськ Ярослав. обл., РФ), українського письменника, педагога. Разом із Б. Антоненком-Давидовичем та І. Багряним створили філію літературної організації «Плуг». Був її головою, видавав педагогічний художній журнал «Трудова освіта».

130 років тому (1893) побудовано вузькоколіїну залізницю Немирів – Вінниця.

130 років тому (1893) відкрито школу грамоти для дівчаток у с. Качанівка Хмельницького р-ну.

125 років тому (1898) засновано школу в с. Чуків Вінницького р-ну.

125 років тому (1898) розпочав роботу Юзефо-Миколаївський цукровий завод, нині Відкрите акціонерне товариство «Цукровий завод Юзефо-Миколаївський». Розташований в с. Михайлин Хмільницького р-ну.

125 років тому (1898) засновано Кирнасівський цукровий завод, нині ТОВ «Кирнасівкацукор» (Тулчинський р-н).

125 років тому (1898) Подільський губернський статистичний комітет видав книгу В. К. Гульдмана «Поместное землевладение в Подольской губернии: настол. справоч. кн. для гг. землевладельцев и арендаторов» (Каменець-Подольск, 1898).

125 років з часу заснування (1898) Гайсинського (міського) споживчого товариства – першого товариства споживачів на Поділлі.

125 років відтоді (1898), як розпочато розробку та використання джерел мінеральної води «Регіна» поблизу смт Муровані Курилівці.

125 років тому (1898) в Мурованих Курилівцях було відкрито церковноприходську школу грамоти для дівчаток. Тепер це – Середня загальноосвітня школа I-III ступенів № 2 смт Муровані Курилівці.

120 років тому (восени 1903) в Немирові відбувся перший страйк робітників. Крім економічних вимог, страйкарі вимагали 8-годинного робочого дня й освіти для дітей.

120 років тому (1903) в м. Жмеринка за схемою підполковника А. Ф. Турчановича, командира 12 піхотного полку з господарської частини, виготовили першу в Російській імперії солдатську «кухню-пекарню-кип'ятильню». Винахідник отримав патент на привілей Міністерства промисловості Росії.

110 років від дня народження **Луки Степановича Лелеки** (1913, с. Казимирівка, нині Прибережне Вінниц. р-ну – 02.01.1988, там же), учасника Другої світової війни. Нагороджений орденом Слави I, II, III ст. Відзначений орденом Червоної Зірки, медаллю «За відвагу».

110 років тому (1913) в м. Вінниця відкрито трамвайний рух.

110 років (1913) з часу заснування бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського, тоді Вінницького учительського інституту.

100 років тому (1923) була заснована Мурованокуриловецька центральна районна лікарня, тепер Комунальне некомерційне підприємство (КНП).

100 років тому (1923) була заснована Іллінецька районна бібліотека, з 2017 р. – Іллінецька міська мультимедійна бібліотека Іллінецької міської ОТГ.

100 років (1923) з часу заснування Крижопільської райспоживспілки.

100 років тому (1923) став до ладу Турбівський каоліновий завод, нині ПрАТ «Турбівський каоліновий завод» (Вінниц. р-н).

90-ті роковини Голодомору-геноциду 1932–1933 рр. в Україні.

90 років тому (1933) відкрито Вінницький обласний театр опери та балету. Культурно-освітня установа заснована на базі 3-ї пересувної опери.

1940 театр реорганізовано. На його базі створено Вінницький український музично-драматичний театр й Донецький театр опери та балету.

90 років тому (1933) став до ладу Вінницький хлібозавод № 1. Нині Вінницький хлібозавод № 1 «Вінницяхліб» входить до складу ПрАТ «Концерн Хлібпром».

85 років з часу Великого терору – масових політичних репресій 1937–1938 рр.

80 років тому (1943) засновано Вінницький 45-й експериментальний механічний завод, нині ДП «45-й експериментальний механічний завод». Входить до складу Державного концерну «Укроборонпром».

80 років (1943) тому під м. Липовець завершено спорудження Словацького монумента.

75 років (1948) з часу відкриття Комунального закладу «Вінницька гімназія № 24».

75 років тому (1948) у с. Дашківці Вінницького р-ну був побудований храм апостола і євангеліста Іоанна Богослова.

75 років тому (1948) було відкрито Ямпільську районну бібліотеку для дітей.

75 років тому (1948) став до ладу Вінницький електроремонтний завод, згодом мав назву електротехнічний, тепер ВАТ «Вінницький електротехнічний завод», основна економічна діяльність якого – здавання в оренду власного нерухомого майна.

70 років тому (1953) у м. Вінниця здано в експлуатацію залізобетонний міст, що з'єднав Замостя з центром.

70 років (1953) з часу заснування Теплицької районної бібліотеки для дітей.

65 років (1958) з часу створення Вінницького телецентру.

65 років (1958) з часу заснування бібліотеки Вінницького фахового коледжу мистецтв ім. М. Д. Леонтовича.

60 років тому (1963) засновано Вінницький ендокринологічний диспансер, тепер КНП «Вінницький обласний клінічний високоспеціалізований ендокринологічний центр Вінницької обласної Ради».

60 років (1963) з часу заснування ВАТ «Крижопільське АТП-10539» на базі злиття трьох колон: Рудницької, Піщанської та Соколівського цукрового заводу.

60 років (1963) відтоді, як в с. Очитків Вінницького р-ну встановлено пам'ятний знак на честь загиблих воїнів-земляків.

60 років (1963) відтоді, як у Вінницькому р-ні побудовано Дашівську електропідстанцію.

50 років (1973) з часу відкриття Комунального закладу «Вінницький ліцей № 33».

50 років тому (1973) засновано Калинівський молокозавод, нині компанія «Калинівський молокозавод ЛТД».

СІЧЕНЬ

1 110 років тому народився **Костянтин Сергійович Гришин** (01.01.1913, станція Цимлянська Ростов. обл. РФ – 02.12.1943, м. Тираспіль, Молдова), керівник Жмеринської антифашистської підпільної організації «Радянські патріоти» в період Другої світової війни, редактор газети «Червоний партизан». На вшанування пам'яті героя-підпільника встановлена журналістська премія його імені, яка присуджується щороку на професійне свято – День журналіста. Першими цю відзнаку отримали Денис Левчишин («Вінницька правда») і Дмитро Педорук (обласне радіомовлення).

3 100 років від дня народження **Георгія Васильовича Ляхова** (03.01.1923, м. Гайсин (у деяких док. місцем народж. вказується с. Монастирок Вінниц. р-ну) – 05.06.1983, м. Чита, РФ), військовика, Героя Радянського Союзу (1943). Відзначився в боях на Чернігівщині при переправі через Дніпро.

- 80 років тому народився **Борис Іванович Мокін** (03.01.1943, с. Старі Бабани Уман. р-ну Черкас. обл.), доктор технічних наук (1985), професор (1987), академік НАПНУ (1992), заслужений діяч науки і техніки України (1995), заслужений винахідник СРСР (1988), відомий учений у галузі моделювання складних систем, ректор Вінницького національного технічного університету (1989–2010). Народний депутат України 1-го скликання. Член НСЖУ.

- 75 років від дня народження **Миколи Кириловича Кучера** (03.01.1948, с. Маньківка Гайсин. р-ну), фахівця у галузі міцності матеріалів. Кандидат фізико-математичних наук (1977), доктор технічних наук (1999). Від 1975 р. працює в Інституті проблем міцності НАНУ (Київ).

- 75 років тому народилася **Олена Іванівна Подолянiна** (03.01.1948, с. Станіславчик Жмерин. р-ну), новатор сільськогосподарського виробництва, заслужений працівник сільського господарства України, голова колгоспу ім. Жданова с. Жданове Шаргородського району, а після його реформування в товариство КГСП «Мир» обрана його директором, де працювала до лютого 2003 р. З 2003 р. очолює Державне підприємство дослідного господарства «Бохоницьке» Інституту кормів УААН Вінницького району.

4 100 років від дня народження **Володимира Миколайовича Гайдюкова** (04.01.1923, с. Новоживотів Вінниц. р-ну – 01.07.2006), Героя Радянського Союзу (1944). Відзначився в боях 27–29 вересня 1943 р. при форсуванні Дніпра в районі с. Пекарі Черкаського району Черкаської області.

- 75 років тому народився **Анатолій Сидорович Линник** (04.01.1948, с. Морозівка Хмільниц. р-ну – 08.05.1996, м. Вінниця), фахівець у галузі будівельної механіки, доктор технічних наук (1993). Від 1976 р. працював у

Вінницькому технічному університеті, був деканом будівельного факультету, доцентом кафедри будівельних конструкцій, від 1994 р. – професор кафедри теоретичної та практичної механіки.

- 70 років тому народився **Петро Федорович Колісник** (04.01.1953, с. Морозівка Мурованокуриловецького, нині Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл.), терапевт, доктор медичних наук (2003), професор (2006).

5 75 років тому народився **В'ячеслав Дмитрович Бондар** (05.01.1948, с. Селище Вінниц. р-ну – 09.09.2004, м. Львів), фізик, доктор фізико-математичних наук (2002).

- 70 років від дня народження **Людмили Мстиславівни Шпильової** (05.01.1953, м. Коростишів Житомир. обл.), бібліографа, краєзнавця. Після закінчення Київського державного інституту культури з 1973 р. працювала на посадах бібліографа, завідувача відділу краєзнавчої літератури, заступника директора з наукової роботи Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки. Зробила вагомий внесок у вивчення, систематизацію та популяризацію бібліографії Поділля. Учасниця регіональних та міжнародних історико-краєзнавчих конференцій, автор наукових статей та бібліографічних посібників краєзнавчого змісту. Останні роки мешкає за кордоном, працює бібліотекарем Української вільної академії наук (м. Нью-Йорк, США).

6 День народження **Степана Васильовича Руданського** (06.01.1834, с. Хомутиці, нині Хмільниц. р-ну – 03.05.1873, м. Ялта), українського поета-класика, перекладача, фольклориста, громадського діяча. На Вінниччині щорічно проводяться заходи зі вшанування пам'яті нашого славетного земляка. Починаючи з 1981 р., на його батьківщині, в с. Хомутиці, проходить щорічне районне свято сатири і гумору. Обласне свято ім. С. Руданського проводиться раз на два роки. Один раз на 5 років у м. Калинівка відбувається Всеукраїнське літературно-мистецьке свято ім. С. Руданського. 1994 року засновано Всеукраїнську літературно-мистецьку премію його імені. З ініціативи відомого гумориста-сатирика А. Гарматюка в березні 1998 р. створено громадське творче об'єднання – Вінницький курінь гумористів ім. С. Руданського.

- 85 років від дня народження **Василя Семеновича Стуса** (06.01.1938, с. Рахнівка Гайсин. р-ну – 04.09.1985, с. Кучино Чусовського р-ну Перм. обл., РФ, перепохов. 19.11.1989 в Києві), українського поета, прозаїка, критика та літературознавця, перекладача, правозахисника, лауреата Державної премії України ім. Тараса Шевченка (1991, посмертно), Героя України (2005, посмертно). Твори Стуса введено до шкільної програми української літератури. У с. Рахнівка йому відкрито меморіальну дошку й

пам'ятник. З 1989 р. на Вінниччині в січні щорічно проводять Стусівські читання. На початку вересня вшанування пам'яті В. Стуса відбувається біля пам'ятника, встановленого на майдані його імені (2002, Вінниця). У 2012 р. засновано премію імені Василя Стуса «Патріот України». Його ім'я присвоєно Донецькому національному університету, який у зв'язку з подіями російсько-української війни на Сході України нині працює в м. Вінниця.

7 230 років від дня народження **Сильвестра Венжика Грози** (07.01.1793, смт Меджибіж, тепер Хмельниц. р-ну Хмельниц. обл. – 04.08.1849, с. Безіменне, нині Козятин. р-ну, похов. у с. Махнівка Козятин. р-ну), польського письменника, публіциста, літератора, представника «української школи» в польській літературі.

- 75 років тому народився **Валерій Пилипович Рекрут** (07.01.1948, м. Баку, Азербайджан. РСР), кооператор, педагог, кандидат історичних наук (2009), почесний краєзнавець України. Трудову діяльність розпочав на Гайсинщині. Досліджує кооперативний рух на Поділлі, творчий здобуток його діячів.

8 80 років від дня народження **Георгія Федоровича Пилипенка** (08.01.1943, м. Вінниця), живописця, члена Національної спілки художників України (1994). Працює в галузі станкового живопису, графіки. Основні твори: «Вітряний день», «Кінець літа», «Вінницькі простори», «Тривожний день», «Спека».

10 70 років від дня народження **Тамари Сергіївни Рафаловської** (10.01.1953, с. Китайгород Вінниц. р-ну), майстрині флористики. Учасниця міських та обласних виставок. Роботи розміщені в приватних колекціях в Україні та за кордоном.

- 60 років тому народилася **Марина Олександрівна Верхова** (10.01.1963, м. Вінниця), відома писанкарка, член Національної спілки майстрів народного мистецтва. Учасниця багатьох всеукраїнських та міжнародних виставок і пленерів. Роботи розміщені в музеях і приватних збірках в Україні та за кордоном.

12 70 років від дня народження **Сергія Тимофійовича Бруля** (12.01.1953, м. Жмеринка), генерал-майора, начальника Центрального бронетанкового управління Збройних Сил України (2003–2008), директора Департаменту утилізації компонентів ракетного палива та ракет і боєприпасів Міністерства оборони України (2010–2013), кандидата технічних наук, старшого наукового співробітника.

13 90 років від дня народження **Володимира Олександровича Бойка** (13.01.1933, м. Хмільник), гірничого інженера, доктора технічних наук

(1967), професора (1969), заслуженого працівника вищої школи України. Відомий учений у галузі аерогазодинаміки шахт, контролю та управління провітрюванням газових шахт.

14 100 років від дня народження **Василя Даниловича Білика** (14.01.1923, с. Вапнярка, нині смт Тульчин. р-ну – 12.02.2006, м. Вінниця), лікаря-невролога, доктора медичних наук (1973), професора (1973). Учасник Другої світової війни. Лауреат Державної премії УРСР (1983) у галузі науки і техніки за відновлення музею-садиби М. І. Пирогова. Академік Міжнародної академії інтегративної антропології (1992). Почесний громадянин м. Вінниця (1998). 19 червня 2015 року на фасаді морфологічного корпусу ВНМУ ім. М. І. Пирогова було відкрито меморіальну дошку пам'яті В. Д. Білика.

- 100 років тому (14.01.1923) було відкрито Гніванський рафінадний завод (Вінницький р-н).

18 70 років від дня народження **Івана Володимировича Ковалю** (18.01.1953, с. Яструбинці Гайсин. р-ну – 25.08.1990, с. Задвір'я Золочів. р-ну Львів. обл.), письменника, громадського діяча. Працював у Стрижавській виправній колонії, де в той час відбував покарання кінорежисер С. Параджанов. І. В. Коваль таємно виносив на волю листи Параджанова до друзів. Наш земляк – автор збірки повістей та оповідань «Цвіт пахне небом» (1988), багатьох публікацій у періодиці. Залишилася в рукопису повість «Сабарівка». Член НСПУ (посмертно).

19 80 років від дня народження **Бориса Івановича Сидорука** (19.01.1943, м. Вінниця), графіка, члена Національної спілки художників України з 1963 р. У 1974 р. закінчив Львівський поліграфічний інститут ім. І. Федорова, факультет графіки. Учасник обласних, республіканських, всесоюзних, міжнародних художніх виставок. Основні його твори: «Монтажники», плакати «За чисті води і прозоре небо», «Збережемо мир», «Мир дому твоєму», картини «Лелека», «Зимовий вечір». Нині проживає в Ізраїлі.

20 45 років від дня народження **Володимира Борисовича Гройсмана** (20.01.1978, м. Вінниця), українського державного та політичного діяча. З 2006 по 2014 рік – міський голова Вінниці. Віцепрезидент Асоціації міст України з питань житлово-комунального господарства (2010–2014). З 2014 року віцепрем'єр-міністр України – міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства (з 27 лютого по 2 грудня 2014 року). 12-й Голова Верховної Ради України (з 27 листопада 2014 по 14 квітня 2016 року). Прем'єр-міністр України (з 14 квітня 2016 по 29 серпня 2019 року).

21 110 років тому народився **Володимир Антонович Гнатівський** (21.01.1913, с. Кальник Гайсин. р-ну – 08.09.1977, м. Київ), перекладач, літературний критик. Член СПУ (1955). Перекладав з російської, узбецької. Автор літературно-критичних статей про творчість П. Ніщинського, А. Свидницького, Олекси Десняка, А. Барбюса тощо.

- 80 років тому народився **Іван Захарович Кірімов** (21.01.1943, с. Рижавка Жмерин. р-ну), педагог, політик, журналіст, письменник, перекладач. Заслужений журналіст України (1997). Народний депутат України двох скликань.

24 70 років тому народився **Валерій Вікторович Лиман** (24.01.1948, с. Ковалівка Вінниц. р-ну), актор, режисер, заслужений діяч мистецтв України (1998). Член Національної спілки кінематографістів України (1997). Від 1975 р. – режисер Національної телекомпанії України (Київ). Створив цілу низку документальних кінофільмів, присвячених різним аспектам аварії на Чорнобильській АЕС. Лауреат міжнародних телефестивалів у Іспанії, Угорщині.

26 125 років тому народився **Юрій Юрійович Горліс-Горський** (справж. – Городянин-Лісовський) (26.01.1898, с. Демидівка, тепер Полтав. р-ну Полтав. обл. (за іншими даними – Полтава) – після 27.09.1946, Аугсбург, Німеччина), громадсько-політичний діяч, письменник. Учасник Першої світової війни, визвольних змагань 1917–1921 рр. Брав участь у повстанському русі на Черкащині, зокрема перебував у лавах повстанських загонів Холодного Яру. Від 1922 р. був шкільним інспектором в одному з прикордонних міст на Поділлі. Підпільну роботу під псевдонімом «Горський» провадив спочатку в Києві, а потім на Поділлі.

31 100 років тому (31.01.1923) постановою ВУЦВК було покладено початок адміністративно-територіальній реформі на Поділлі. За цією постановою зменшувалася кількість адміністративних одиниць шляхом укрупнення волостей і повітів.

ЛЮТИЙ

1 100 років (01.02.1923) відтоді, як відкрито Жмеринське залізничне ПТУ, нині Державний професійно-технічний навчальний заклад «Жмеринське вище професійне училище», який готує працівників для роботи в залізничній галузі.

2 155 років тому народився **Євген Федорович Єрмаков** (02.02.1868, м. Могилів-Подільський – 1914, м. Київ), український архітектор. Автор численних сакральних споруд.

3 90 років від дня народження **Вітольда Івановича Череватюка** (03.02.1933, смт Дашів Гайсин. р-ну – 15.04.2020), колишнього головного лікаря Немирівської ЦРЛ, заслуженого лікаря України, відмінника охорони здоров'я України, почесного громадянина міста Немирова, кавалера орденів «Знак Пошани» і Трудового Червоного Прапора.

- 65 років від дня народження **Ольги Анатоліївни Коляструк** (03.02.1958, м. Вінниця), історика, доктора історичних наук (2010), професора (2012), завідувачки кафедри культури, методики навчання історії та історичних дисциплін Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського. Відмінник освіти України з 2003 року. Досліджує історію України, української інтелігенції 1920–1930-х років, історію зарубіжної і української культури ХХ століття. Має понад 220 публікацій, зокрема 4 авторські монографії, 4 – у співавторстві, 2 підручники для вищої школи з грифом МОН України (у співавторстві), 1 посібник для вчителів історії України з грифом МОН України (у співавторстві).

4 80 років від дня народження **Леоніда Павловича Середи** (04.02.1943, с. Ситківці Гайсин. р-ну), кандидата технічних наук (1986), професора (1997), академіка Міжнародної академії наук вищої школи (1999), ректора Вінницького національного аграрного університету (1992–2009), почесного ректора, заслуженого працівника освіти України (2002). Повний кавалер знака «Відмінник аграрної освіти». Нагороджений відзнакою «За заслуги перед Вінниччиною». Депутат обласної Ради п'ятого скликання.

5 155 років тому народився **Микола Опанасович Коваль-Медзведський** (05.02.1868, с. Нижча Кропивна Гайсин. р-ну – 10.09.1929, м. Варшава), військовий діяч, генерал-поручник Армії УНР. Виконував військово-політичні доручення Директорії УНР. З 1921 р. – в еміграції. Керував астрономічною обсерваторією Краківського університету, працював у Варшавському бюро мір і ваги.

- 70 років від дня народження **Володимира Анатолійовича Зелінського** (05.02.1953, с. Ободівка Гайсин. р-ну), художника декоративно-

прикладного мистецтва, члена НСХУ (1989). Працює в техніці художнього кування металу.

7 100 років від дня народження **Якова Порфіровича Сольського** (07.02.1923, с. Кайдачиха, нині у складі с. Вінницькі Хутори Вінниц. р-ну – 06.12.2009, м. Київ), фахівця в галузі медицини материнства, доктора медичних наук (1968), професора, заслуженого діяча науки і техніки України, академіка УАМН, академіка Нью-Йоркської академії наук. Почесний професор Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова. Певний час був головним акушером-гінекологом Вінницького обласного відділу охорони здоров'я. Автор понад 400 наукових праць, зокрема 24 монографій.

8 100 років від дня народження **Григорія Йосиповича Кузика** (08.02.1923, с. Шляхова Гайсин. р-ну – 20.11.2007, там само), новатора сільськогосподарського виробництва, Героя Соціалістичної Праці (1986). Був депутатом Верховної Ради УРСР 11-го скликання (1985), місцевих рад. Все життя пов'язав з рідним селом. У 1957–1970 рр. – заступник голови місцевого колгоспу, протягом 1970–1992 рр. – голова колгоспу с. Шляхова Бершадського району (нині Гайсинського р-ну).

10 70 років тому народився **Володимир Михайлович Оврах** (10.02.1953, м. Миргород Полтав. обл.), художник, заслужений художник України (2009). Член правління Вінницької обласної організації Національної спілки художників України. Член НСХУ (1983). Працює в галузі декоративно-прикладного мистецтва (кераміка). У 2017 р. здобув почесне звання – кращий художник України.

12 70 років від дня народження **Михайла Володимировича Йолтухівського** (12.02.1953, с. Явтухи Хмельниц. р-ну Хмельниц. обл.), нейрофізіолога, відмінника освіти України (1999), доктора медичних наук (2000), професора (2005), заслуженого працівника освіти України (2015).

14 День народження **Марії Оксентіївни Руденко** (14.02.1915, с. Слобода Яришівська, нині Могилів-Поділ. р-ну – 14.05.2003, там само), фольклористки, етнографа, краєзнавця, педагога, майстрині народного живопису та витинання. Передала в ІМФЕ АН України записи понад 1000 народних пісень, стільки ж прислів'їв і загадок, 200 казок та легенд, близько 200 повір'їв, чимало народних прикмет, голосінь, небилець та ін. Частина її фольклорних зібрань увійшла до книг «Ігри та пісні», «Колядки та щедрівки», «Весілля», «Народні оповідання» тощо. Авторка ряду сценаріїв обрядових свят, збрала 54 зразки народної вишивки, розмальовувала хати. Самобутня майстриня паперових витинанок, які були представлені на виставках в Україні та за її межами, відзначені нагородами. Учасниця всеукраїнських та обласних фольклористичних конференцій, ініціатор І Всеукраїнського свята

витинанки (1993). Будинок Марії Руденко з численними фольклорно-етнографічними колекціями перетворено на народний музей. Заслужений працівник культури УРСР (1970), лауреат Премії імені П. Чубинського (1992). На її честь Міжнародний центр малих планет при астрофізичному інституті США назвав відкриту кримським астрономом М. Черних зірку – «Горлиця» (за назвою очолюваного нею самодіяльного ансамблю).

- 70 років від дня народження **Ірини Костянтинівни Попенко** (14.02.1953, м. Вінниця), графіка, члена НСХУ (1985). Працює в галузі плаката, станкової графіки, сучасної видавничої діяльності. Художні полотна зберігаються в Міністерстві культури та інформаційної політики України та в приватних колекціях.

15 110 років тому (15.02.1913) вийшов перший номер часопису «Экономическая жизнь Подолии», органу Подільського губернського земства.

- 80 років від дня народження **Анатолія Іларіоновича Колісниченка** (15.02.1943, с. Косанове Гайсин. р-ну – 12.04.2015, м. Одеса), українського письменника, новеліста, літературознавця, кандидата філологічних наук. Член СПУ (1968). Проживав і працював у м. Одеса.

19 60 років від дня народження **Костянтина Вікторовича Завальнюка** (19.02.1963, с. Комарів, нині с. Урожайне Вінниц. р-ну), історика, архівіста, краєзнавця, кандидата історичних наук (1999), члена Національної спілки журналістів України (1996). Досліджує історію повстанського руху 20-х років ХХ ст. на Поділлі, літературно-мистецьке Поділля, палеоуфологію. Автор понад 50 науково-краєзнавчих та наукових праць. Учасник всеукраїнських, регіональних наукових, науково-практичних, історико-краєзнавчих конференцій. Лауреат обласної премії ім. О. Гетьмана, премії за подвижництво у державотворенні ім. Якова Гальчевського, премії ім. Костянтина Гришина. Член історичного клубу «Холодний Яр», науково-краєзнавчого клубу «Дослідник краю» відділу краєзнавства Вінницької ОУНБ.

20 День Героїв Небесної Сотні (Указ Президента України від 11.02.2015). Пам'ятну дату встановлено з метою гідного вшанування подвигу наших співвітчизників, які віддали своє життя під час Революції гідності (листоп. 2013 р. – лют. 2014 р.), захищаючи ідеали демократії, відстоюючи права і свободи людини, європейське майбутнє України. Згідно з Указом Президента України «Про присвоєння звання Герой України» (№ 890/2014 від 21.11.2014) звання Герой України з удостоєнням ордена «Золота Зірка» (посмертно) присвоєно загиблим учасникам акцій протесту на Майдані, серед яких вінничани: Валерій Олександрович Брезденюк, Леонід Петрович Полянський, Максим Миколайович Шимко.

Вінничани – Герої Небесної Сотні

Брезденюк Валерій Олександрович (17.06.1963, м. Жмеринка – 18.02.2014, м. Київ, загинув на Майдані), український художник, відомий своїми малюнками на воді. Він єдиний у нашій області, хто писав роботи в незвичній техніці – фарбами на воді. Став переможцем міського конкурсу «Жмеринка має талант», був фіналістом шоу «Україна має талант». Убитий пострілом у спину вночі під час мітингу на Майдані в Києві.

Полянський Леонід Петрович (24.10.1975, м. Жмеринка – 20.02.2014, м. Київ, загинув на Майдані). Працював залізничником у Жмеринці, останні роки мешкав у Києві. Брав активну участь в акціях протесту на Майдані Незалежності. Був членом Самооборони Майдану. З грудня 2013 р. належав до Барської роти. Загинув внаслідок вогнепального поранення снайпером у груди. Похований на римо-католицькому цвинтарі у м. Жмеринка.

Шимко Максим Миколайович (21.10.1979, м. Вінниця – 20.02.2014, м. Київ, загинув на Майдані), історик. Учасник Клубу історичної реконструкції «Білий вовк», козак 4-ї сотні Самооборони Майдану. Загинув від кульового поранення снайпером у голову на вулиці Інститутській під час того, як намагався врятувати пораненого. Похований на Центральному міському кладовищі м. Вінниця.

- Дев'ята річниця (20.02.2014) початку російської збройної агресії проти України. Цю дату Верховна Рада визначила як день вторгнення російських військ в Україну. Також саме від цього часу надалі вестиметься відлік тимчасової окупації Криму. Ця неоголошена війна скалічила долі мільйонів людей України: тисячі загиблих, сиріт, переселенців, які вимушено покинули свої домівки; економічні втрати. Своім чорним крилом події на Сході України торкнулися й Вінниччини. Шестеро вінничан-учасників антитерористичної операції (АТО) стали Героями України, п'ятеро з них – посмертно.

Коваленко Юрій Вікторович (16.07.1977, м. Бершадь – 15.07.2014, поблизу села Провалля, Луган. обл., похов. у с. Флорине Гайсин. р-ну), український військовик, підполковник. Заступник командира загону спеціального призначення 3-го окремого полку спеціального призначення оперативного командування «Південь» Сухопутних військ Збройних Сил України.

Майборода Дмитро Олександрович (17.04.1980, м. Вінниця (за іншими даними – м. Небіт-Даг, Красновод. обл., Туркменістан) – 14.07.2014, с. Давидо-Микільське Краснодон. р-ну Луган. обл., похов. у м. Вінниця), український військовик, майор. Командир екіпажу літака АН-26 456-ї окремої бригади військово-транспортної авіації Повітряних Сил Збройних Сил України.

Могилко Костянтин Вікторович (27.05.1978, м. Вінниця – 06.06.2014, м. Слов'янськ, Донец. обл., похов. у м. Вінниця), український військовик, підполковник. Командир літака, командир ескадрильї «Блакитна стежа» 15-ї

окремої бригади транспортної авіації Повітряних Сил Збройних Сил України. У 2018 р. нагороджений відзнакою «Народний Герой України» (посмертно).

Пікус Євгеній Михайлович (14.09.1979, м. Вінниця – 25.08.2014, селище Талове, Станично-Луган. р-н, Луган. обл., похов. на Центральному кладовищі м. Вінниця, на Алеї Слави), український військовик, полковник Державної прикордонної служби України.

Семенов В'ячеслав Анатолійович (23.07.1969, м. Жмеринка – 17.02.2015, смт Фащівка, Перевал. р-н, Луган. обл., похов. у м. Жмеринка), старший лейтенант, заступник начальника першої прикордонної застави оперативно-бойової прикордонної комендатури Могилів-Подільського прикордонного загону.

Собко Сергій Станіславович (11.07.1984, смт Літин), український військовик, бригадний генерал Збройних Сил України (2022). Командир 128-ої окремої гірсько-штурмової бригади (2017–2019). Начальник штабу – заступник командувача Сил територіальної оборони Збройних Сил України.

22 75 років від дня народження **Віктора Миколайовича Пікуша** (22.02.1948, с. Великі Коровинці Житомир. р-ну Житомир. обл.), заслуженого лікаря України, спеціаліста вищої категорії з організації охорони здоров'я, випускника Вінницького медичного інституту (1973), колишнього головного лікаря Медичного центру реабілітації залізничників на курорті Хмільник (2004). У цьому закладі пройшло все його трудове життя.

23 140 років від дня народження **Василя Лукича Приступова** (23.02.1883, м. Фастів Київ. губернії – 24.07.1967, м. Липовець), заслуженого лікаря України. Впродовж 1913–1946 рр. очолював Липовецьку повітову, потім районну лікарню, згодом завідував пологовим відділенням. Лікарні віддав понад 50 років життя. Зробив тисячі успішних операцій та прийняв близько 12 тисяч пологів. Був відомим цілителем, а також прототипом літературного героя Терентія Бублика з п'єси О. Корнійчука «Платон Кречет». Один з перших екземплярів книги автор вручив саме йому. У Липовці одна з вулиць має ім'я Приступова (з 1977 р.), йому присвоєно звання «Почесний громадянин міста», на приміщенні ЦРЛ на його честь 2008 р. відкрито меморіальну дошку.

• 75 років тому народився **Дмитро Несторович Кудлаєнко** (23.02.1948, с. Кудлаї Вінниц. р-ну), художник декоративно-ужиткового мистецтва. Член НСХУ (1990). З 1976 р. працював на Вінницькому художньо-виробничому комбінаті. Від 2008 р. – на творчій роботі.

24 лютого 2022 р. – день початку повномасштабного збройного вторгнення російської федерації в Україну.

Вінничани – Герої України

Дозірчий Дмитро Леонідович (08.11.1997, смт Літин), старший лейтенант, командир танкової роти 59 ОМПБр Збройних сил України, учасник російсько-української війни, Герой України (2022). Під час російського вторгнення в Україну 2022 року старший лейтенант Дмитро Дозірчий 24 лютого поблизу міста Олешки Херсонської області прорвав оборону противника на мосту й забезпечив вихід колон своєї бригади з оточення. За особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі отримав звання Герой України з врученням ордена «Золота Зірка» (16 березня 2022).

Котенко Сергій Леонідович (16.07.1967, м. Гайсин – 09.03.2022, під м. Запоріжжя, похований 11 березня в м. Гайсин), полковник Збройних сил України, учасник російсько-української війни, Герой України (16 березня 2022, посмертно). Нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня (2019). У 2014–2015 рр. очолював Гайсинську РДА, згодом повернувся на військову службу. Командир батальйону 9 ОМПБ «Вінницькі скіфи». Брав участь в антитерористичній операції та операції Об'єднаних сил на Сході України. Військовий позивний – «Ратибор». Тримав рубежі м. Попасна Луганської області (2015–2016), с. Водяне Донецької області (2017–2018), смт Станиця Луганська Луганської області (2019–2020), поряд із м. Світлодарськ Донецької області (2020–2021). З 24 лютого 2022 р. брав участь у російсько-українській війні. Завдяки його мужнім діям та особистій рішучості було знищено кілька колон ворожої техніки. Загинув 9 березня 2022 року в бою з російськими окупантами під Запоріжжям. За особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі отримав звання Герой України з удостоєнням ордена «Золота Зірка» (2022, посмертно). 29 квітня 2022 р. рішенням Вінницької міської ради були перейменовані: вулиця Кутузова на вулицю Братів Котенків; провулок Кутузова на провулок Братів Котенків.

Литвин Віталій Сергійович (?), український військовослужбовець, лейтенант Національної гвардії України, учасник російсько-української війни. За особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі отримав звання Герой України з врученням ордена «Золота Зірка» (5 червня 2022).

Наєв Сергій Іванович (30.04.1970, м. Могилів-Подільський), український військовик, генерал-лейтенант. Заступник начальника Генштабу ЗСУ і командувач Об'єднаного оперативного штабу ЗСУ (16 березня 2018 – 6 травня 2019), Герой України (2022). У жовтні 2022 р. увійшов до списку 25 найвпливовіших українських військових від НВ. Під час російського вторгнення в Україну 2022 р. безпосередньо під керівництвом генерал-лейтенанта Сергія Наєва було сплановано й організовано застосування Збройних сил України та інших сил оборони на Південному напрямку. Він організував і постійно здійснює фахове командування діями підлеглого

особового складу й частинами, переданими в оперативне підпорядкування, на найбільш важливих напрямках. Нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ст. (3 травня 2019). За особисту мужність, вагомий внесок у захист державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане служіння Українському народу отримав звання Герой України з врученням ордена «Золота Зірка» (27 квітня 2022).

Пальченко Євген Михайлович (22.01.1999, с. Ометинці Вінниц. р-ну), український військовослужбовець, старший лейтенант, командир танкової роти 59 ОМПБр Збройних сил України, учасник російсько-української війни, Герой України. У ході російського вторгнення в Україну 2022 р. старший лейтенант Євген Пальченко наприкінці лютого, керуючи взводом танків, допоміг особовому складу бригади вийти з оточення під Олешками, три дні утримував оборону місцевого мосту, знищив ворожу техніку, а також обороняв Мішково-Погорілове на в'їзді до Миколаєва. 2 березня 2022 р. за особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі отримав звання Герой України з врученням ордена «Золота Зірка».

Побережець Сергій Петрович (31.08.1977, смт Тростянець), український військовослужбовець, підполковник Збройних сил України, учасник російсько-української війни, Герой України (2022). Станом на жовтень 2022 року підполковник Сергій Побережець керує роботою зенітного ракетного дивізіону Збройних сил України, який забезпечує прикриття важливих військових та інфраструктурних об'єктів держави. Під його командуванням у квітні 2022 року було відновлено ракетну техніку зенітного ракетного дивізіону, який знищує ворожі повітряні цілі. 10 жовтня 2022 року під час масованого ракетного удару по території України підрозділ знищив чотири крилаті ракети та шість БПЛА типу Shahed-136, при цьому жодна повітряна ціль не пройшла через зону ураження дивізіону в напрямку міста Києва та об'єктів, що прикриваються. За особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, отримав звання Герой України з врученням ордена «Золота Зірка» (14 жовтня 2022).

Тодоров Дмитро Русланович (7.10.1997, с. Суворовське Тульчин. р-ну), старший лейтенант, учасник російсько-української війни, Герой України. З 2 серпня 2021 року перебуває в районі проведення ООС на Донбасі. У березні – квітні 2022 р. підрозділи, у яких перебував Герой України, виконували бойові завдання в Донецькій області. Під час боїв було знищено техніку та живу силу противника. Захисники України також успішно евакуюювали поранених побратимів. Нагороджений медаллю «За військову службу Україні» (15 квітня 2022). За особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, отримав звання Герой України з врученням ордена «Золота Зірка» (2 травня 2022).

Українець Владислав Петрович (05.12.1999, м. Хмільник – 24.02.2022, Антонівський міст, Херсон, Херсон. обл.), лейтенант Збройних

Сил України, учасник російсько-української війни, Герой України (посмертно, 2022). У перший день повномасштабного наступу російської федерації на Україну (24.02.2022) прикривав відхід українського війська від удару ворога, що атакував його позиції. Загинув на Антонівському мосту Херсонської області. 2 березня 2022 р. за особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі присвоєно звання Герой України з удостоєнням ордена «Золота Зірка» (посмертно).

Фінашин Дмитро Русланович (23.03.1994, м. Козятин), український військовослужбовець, старший сержант батальйону спеціального призначення ім. Кульчицького Національної гвардії України, учасник російсько-української війни, Герой України (2022). Служив снайпером у Національній гвардії. У перший день повномасштабної війни перебував на Луганщині. Під час розвідувального рейду 23 травня отримав важке поранення, з яким самостійно добирався до позицій українських захисників. Військовий кілька днів протримався в полі без їжі та води, а пізніше переніс чотири операції. Дмитро Фінашин особистим прикладом показав, яка сильна жага до життя та до перемоги в наших захисників. За особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, отримав звання Герой України з врученням ордена «Золота Зірка» (6 жовтня 2022).

Шаматалак Євген Вікторович (09.06.1990, с. Тарасівка Тульчин. р-ну), підполковник Збройних сил України, Герой України (2022). Нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня (27.11.2014). Під час російського вторгнення в Україну 2022 р. виявив вогневі точки противника та спроможності його оборони, у результаті чого було здобуто необхідні відомості про ворога та взято в полон понад 10 військовослужбовців противника та зброю. Крім того, в районі Кам'янки Харківської області його підрозділи виконували завдання з недопущення прориву ворога в напрямку Мала Комишуваха – Долина. За особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі отримав звання Герой України з врученням ордена «Золота Зірка» (26 березня 2022).

- 60 років від дня народження **Олега Васильовича Мороза** (24.02.1963, м. Ізяслав Хмельниц. обл.), кандидата сільськогосподарських наук (1992), доктора економічних наук (1999), доцента (2003), професора (2004). Автор понад 130 наукових праць, серед яких 15 монографій. Нагороджений численними грамотами та подяками.

25 75 років від дня народження **Володимира Даниловича Кузьменка** (25.02.1948, м. Тульчин – 29.05.2007, м. Вінниця), письменника, журналіста, заслуженого працівника культури України (2001). У 2002–2007 рр. – голова Вінницької обласної організації НСПУ, з 2003 р. був радником

голови Вінницької облдержадміністрації з гуманітарних питань. Член НСЖУ (1987), НСПУ (1990).

- 70 років тому народився **Олександр Петрович Кулібаба** (25.02.1953, с. Малий Чернятин Хмільниц. р-ну), спортивний тренер (греко-римська боротьба), майстер спорту. Випускник Вінницького педагогічного інституту. Заслужений тренер України (2007). Від 1999 р. працює тренером Вінницької обласної ДЮСШ «Колос» та Вінницької школи вищої спортивної майстерності.

27 130 років від дня народження **Валентина Дмитровича Отамановського** (27.02.1893, с. Яблунівка, нині Новоукр. р-ну Кіровоград. обл. – 10.03.1965, м. Харків), історика, доктора історичних наук (1956), професора (1957), громадського, культурного діяча, бібліографа, краєзнавця, засновника «Братства самостійників», депутата Української Центральної Ради, учасника бою під Крутами, організатора краєзнавчого руху на Поділлі, першого дослідника історії м. Вінниця, видавця. 1920 р. направлений на роботу у Вінницьку філію Всенародної бібліотеки при ВУАН, згодом очолив її. Був засновником Кабінету виучування Поділля (1924). Автор першого в Україні монографічного дослідження про місто «Вінниця як тип українського міста Південного Правобережжя XIV–XVIII ст. Еволюція правового стану на тлі соціально-економічного розвитку Побужжя XIII–XVII ст. і процесу утворення станів. Історико-юридичне дослідження» (захист кандидатської дисертації 1946 р.). Восени 1992 р. історик Юрій Савчук знайшов у московських архівах кандидатську дисертацію В. Д. Отамановського. Через рік вона була видана в серії «Історична бібліотека Поділля» за назвою «Вінниця в XIV–XVII століттях». Репресований. Посмертно реабілітований 11 серпня 1989 року.

28 70 років тому народилася **Наталія Юріївна Ткаченко** (28.02.1953, с. Нова Гребля Хмільниц. р-ну), поетеса та прозаїк, літературний критик, перекладач. Працювала у видавництвах «Музична Україна», «Дніпро», «Радянський письменник», «Молода гвардія». Авторка низки збірок віршів. Згодом перейшла на творчу роботу й повернулася до рідного села, де стала ініціатором створення та директором літературного музею Євгена Гуцала. Член НСПУ (1990). Лауреат Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Євгена Гуцала, літературних премій імені Андрія М'ястківського (2018), імені Михайла Стельмаха журналу «Вінницький край» (2020).

Цього місяця виповнюється:

- 255 років (29.02.1768) відтоді, як в костелі міста Бар на Поділлі було проголошено Барську конфедерацію – військово-політичне об'єднання польської шляхти і католицького духовенства, спрямоване проти короля Станіслава-Августа Понятовського та втручання Російської імперії у внутрішні справи Речі Посполитої. Учасники виступали проти реформ внутрішнього устрою Польщі, домагалися збереження прав і привілеїв шляхти. Боротьба конфедератів проти царських військ тривала з 1768 до 1772 року. Під час воєнних дій конфедерати чинили масові розправи над православними, що викликало піднесення гайдамацького руху та стало причиною національно-визвольного повстання на Правобережній Україні – Коліївщини.

БЕРЕЗЕНЬ

1 День народження **Явдохи Зуїхи** (справж. – Явдоха Микитівна Сивак) (01.03.1855, с. Кущинці, нині Гайсин. р-ну – 19.01.1935, с. Зятківці того ж р-ну), народної співачки, етнографа, носія українського фольклору. З її уст Г. Танцюра записав 1008 народних пісень, близько 400 прислів'їв та приказок, 156 казок, велику кількість загадок і етнографічних матеріалів. 825 кращих пісень увійшли до академічного видання «Пісні Явдохи Зуїхи» (1965), виданого за сприяння М. Рильського. Її ім'ям у с. Зятківці названо вулицю, встановлено пам'ятник «Народній пісні жити», де в образах Я. Зуїхи та Г. Танцюри уславлено хранителів народної мудрості для прийдешніх поколінь.

- 70 років тому народився **Віктор Митрофанович Костюкевич** (01.03.1953, с. Курошани Пологів. р-ну Запоріз. обл.), педагог, доктор наук з фізичного виховання і спорту (2012), професор (2013), заслужений тренер України (1998), відмінник освіти України. Засновник вінницького хокею на траві. Підготував понад 50 майстрів спорту СРСР і України.

- 50 років (01.03.1973) з часу заснування одного з найбільших алмазно-переробних заводів світу – Державного підприємства «Вінницький завод "Кристал"». У його ювелірній колекції – широкий вибір прикрас із золота з натуральними високоякісними діамантами, сапфірами, смарагдами, перлами та іншими коштовними каменями. Завод також надає послуги з переробки ювелірних алмазів у діаманти.

3 75 років від дня народження **Валерія Вікторовича Бабійчука** (03.03.1948, м. Вінниця), лікаря, заслуженого лікаря України, випускника Вінницького медичного інституту. З 1987 р. очолює Вінницький обласний клінічний госпіталь ветеранів війни.

5 70 років від дня народження **В'ячеслава Костянтиновича Постернака** (05.03.1953, с. Іванів Хмільниц. р-ну), художника декоративно-прикладного мистецтва, майстра ковальського мистецтва, члена НСХУ (1989). Учасник міських, обласних, республіканських художніх виставок. Ініціатор створення «пересувних» металевих скульптур.

6 120 років тому народився **Федір Тарасович Дахновський** (06.03.1903, с. Малі Хутори, нині в межах м. Вінниця – 18.12.1990, м. Вінниця), військовик, Герой Радянського Союзу (1945). Учасник воєнних дій 1918–1920 рр., радянсько-фінської і Другої світової воєн. Відзначився в листопаді 1944 р. під час боїв поблизу м. Мішкольц (Угорщина) як командир артилерії 202-ї стрілецької дивізії.

- 70 років від дня народження **Федора Харитоновича Шевчука** (06.03.1953, с. Велика Киріївка Гайсин. р-ну – 23.06.2022), журналіста,

заслуженого журналіста України (1995), краєзнавця. Член Всеукраїнського товариства «Просвіта», НСКУ, НСЖУ. Працював кореспондентом вінницьких газет «Панорама», «За Батьківщину», «Вінниччина». З 2013 р. працював головним редактором газети «Бершадський край». Автор численних публікацій з історії Поділля. Автор низки статей до «Енциклопедії Сучасної України».

7 100 років тому (07.03.1923) згідно з постановою ВУЦВК від 7 березня 1923 р. «Про адміністративно-територіальний поділ Подільської губернії» у регіоні було ліквідовано повіти й утворено 6 округів, з них на території Вінниччини:

Вінницький, до якого увійшли 18 районів, з них: Вінницький, Жмеринський, Калинівський, Літинський, Немирівський, Тиврівський, Хмільницький та ін.;

Гайсинський, до якого увійшли 14 районів, з них: Бершадський, Гайсинський, Теплицький та ін.;

Могилів-Подільський, до якого увійшли 15 районів, з них: Барський, Мурованокуриловецький, Чернівецький, Шаргородський, Ямпільський та ін.;

Тульчинський, до якого увійшли 13 районів, з них: Крижопільський, Піщанський, Томашпільський, Тростянецький, Тульчинський, Чечельницький та ін.

8 100 років від дня народження **Олександри Миколаївни Фоменко** (08.03.1923, м. Бершадь – 11.01.2007, м. Одеса), української співачки (сопрано), народної артистки УРСР (1979), педагога. Протягом 1955–1980 рр. – солістка Одеської філармонії.

• 70 років тому народився **Олександр Миколайович Литвин** (08.03.1953, м. Вінниця), художник декоративно-ужиткового мистецтва, живописець. Член НСХУ (1993). Учасник обласних, всеукраїнських мистецьких виставок (від 1987 р.). Створює живописні полотна, монументальні розписи, батіки, гобелени.

9 День народження **Тараса Григоровича Шевченка** (09.03.1814, с. Моринці, тепер Звенигород. р-ну Черкас. обл. – 10.03.1861, м. Санкт-Петербург, перепохов. у Каневі на Чернечій горі (Черкас. обл.)), українського поета, художника, мислителя. 1846 р. у складі Археографічної комісії подорожував Поділлям. Український шевченкознавець, письменник, перекладач **Петро Жур**, який жив і працював у Петербурзі, простежив шлях поета по населених пунктах Вінниччини у своїй монографії «Дума про вогонь: з хроніки життя і творчості Т. Шевченка» (Київ, 1985). За кілька днів Шевченко перетнув Вінниччину з північного сходу на південний захід через поштові станції – Морозівку, Плисків, Брацлав, Шпиків, Джурин, Серби, Могилів-Подільський, Яришів, Муровані Курилівці. Далі маршрут його проліг до Кам'яця-Подільського. Вінниччина, її природа, люди, історія та

культура залишили глибокий слід у творчості Т. Г. Шевченка. Ще в дореволюційні часи на Вінниччині склалася добра традиція відзначати Шевченківські дні як народне свято. 1991 р. на теренах області відбулося Міжнародне літературно-мистецьке свято «В сім'ї вольній, новій». Ім'ям поета названо тепер чимало сіл області, школи, бібліотеки, кінотеатри, вулиці в різних населених пунктах Вінниччини. Майже 20 років тому започатковано проведення традиційного обласного конкурсу читців «Кобзар і Україна», присвяченого пам'яті Т. Шевченка. У навчальних закладах, бібліотеках області щорічно відбуваються різноманітні заходи на пошану пам'яті Великого Кобзаря.

- 90 років тому народився **Владилен Григорович Грицюк** (09.03.1933, смт Томашпіль – 11.08.2004, м. Київ), український співак (бас), педагог, народний артист УРСР (1978).

- 70 років від дня народження **Антон Григорович Мичака** (09.03.1953, с. Хоменки Жмерин. р-ну), геолога, географа, кандидата геологічних наук. Член Вінницького земляцтва у Києві. Як краєзнавець, вивчає геолого-географічну будову Подільського краю та його історію.

11 60 років від дня народження **Світлани Леонідівни Трухманової** (11.03.1963, м. Львів), історика, педагога, кандидата історичних наук, краєзнавця, члена НСКУ. Коло наукових інтересів: історія Поділля 1920-х – початку 1930-х рр., соціологія медицини, арттерапія.

17 90 років від дня народження **Юрія Францовича Зінковського** (17.03.1933, м. Козятин), педагога, доктора технічних наук (1974), професора (1981), заслуженого діяча науки і техніки України (1989), академіка АПНУ (1999). Лауреат Державної премії СРСР (1977), Державної премії України в галузі науки і техніки (2003).

18 80 років від дня народження **Олекси Гнатовича Шеренгового** (18.03.1943, с. Зозів Вінниц. р-ну – 17.09.2008, м. Одеса), українського письменника, літературознавця, дослідника психології художньої творчості. Член СПУ (1971). У багатьох своїх творах звертається до теми малої батьківщини, зокрема в романі «Батько».

- 80 років від дня народження **Олексія Григоровича Янголя** (18.03.1943, с. Крушинка Фастів. р-ну Київ. обл. – 7.10.2009, м. Вінниця), художника, заслуженого художника України (2009). Член СХУ (1977). Працював у галузі станкового та монументального живопису.

- 75 років від дня народження **Михайла Васильовича Бабія** (18.03.1948, м. Вінниця), українського живописця. Член НСХУ (1989). Працює в галузі станкового та монументального живопису, графіки. Творчий

доробок на царині станкового живопису та графіки становить понад 700 творів. Твори зберігаються в Хмельницькому музеї сучасного мистецтва України, Вінницькому обласному краєзнавчому музеї, Вінницькому обласному художньому музеї, є власністю Міністерства культури та інформаційної політики України. Понад 200 полотен автора зберігаються в приватних колекціях Франції, Німеччини, Бельгії, Голландії, Польщі, України.

- 75 років тому народився **Роман Семенович Гуревич** (18.03.1948, м. Вінниця), учений у галузі педагогіки, теорії і методики професійної освіти, інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, доцент (1988), професор (1994), доктор педагогічних наук (1999), заслужений працівник народної освіти України (1998), відмінник освіти України (2003), член-кореспондент НАПН, директор Навчально-наукового інституту педагогіки, психології, підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Є автором і співавтором близько 570 друкованих наукових праць. Серед них – 15 монографій, понад 120 навчальних і методичних посібників (11 з грифом МОН України), 63 методичні рекомендації, впроваджені в освітній процес, а також понад 260 наукових статей з переліку, затвердженого МОН України. Наукові праці видані також у Польщі, Румунії, Словаччині, Ізраїлі, Німеччині та інших країнах. Має близько 10 статей у збірниках, що індексуються в міжнародних науково-метричних базах Scopus і Web of Science.

19 70 років від дня народження **Василя Васильовича Кіщука** (19.03.1953, м. Коростень Житомир. обл.), лікаря-оториноларинголога, доктора медичних наук (2002), професора (2004), заслуженого лікаря України (1998), академіка Академії наук вищої школи України (2014).

- 70 років тому народився **Леонід Іванович Ковтун** (19.03.1953, м. Вінниця), живописець, графік. У 2000–2006 рр. працював художником-оформлювачем Національної кіностудії художніх фільмів ім. О. Довженка (Київ), де створив декорації до кінофільму «Молитва за гетьмана Мазепу». Викладав у Вінницькій філії Київського університету культури і мистецтв (2007–2011). Основна галузь у творчості художника – іконопис, біблійні сюжети в техніці левкасу з використанням темперних фарб.

21 150 років тому народився **Яків Григорович Гандзюк** (21.03.1873, с. Багринівці Вінниц. р-ну – 09.02.1918, м. Київ), український військовий діяч часів Перших визвольних змагань, полковник РІА (Російська імперія), генерал-майор (Тимчасовий уряд), отаман бригади Армії УНР (Центральна Рада). Вулиці, названі на честь генерала, існують в Києві та Вінниці. У с. Багринівці зберігся його будинок, встановлено меморіальну таблицю. Також існує вулиця імені Генерала Гандзюка (раніше – вулиця Жовтнева). 6 травня

2020 р. указом Президента України ім'я Якова Гандзюка присвоєно 59-й окремій мотопіхотній бригаді Сухопутних військ Збройних Сил України.

22 125 років тому народився **Чеслав Канафойський** (22.03.1898, с. Козлівка Жмерин. р-ну – 05.02.1981, м. Варшава), фахівець у галузі механізації сільського господарства. Доктор сільськогосподарських наук (1940), професор (1940), академік Польської АН (1952).

- 70 років від дня народження **Анатолія Сергійовича Матвієнка** (22.03.1953, м. Бершадь – 21.05.2020, м. Київ), кандидата економічних наук, доктора політичних наук (2015), політика, державного, громадського діяча, народного депутата України кількох скликань, колишнього очільника Вінницької ОДА (1996–1998).

24 100 років від дня народження **Дмитра Дмитровича Александрова** (24.03.1923, с. Нікольське Дугнен. р-ну Тул. обл., РФ – 01.04.2011, м. Вінниця), пошуковця-дослідника, краєзнавця. Учасник Другої світової війни. Займався встановленням імен воїнів, котрі загинули під час оборонних та визвольних боїв за Вінницю і область, увічненням їхньої пам'яті. Почесний пошуковець України. З 1970 р. мешкав у Вінниці.

26 110 років від дня народження **Степана Єфремовича Пономарчука** (26.03.1913, м. Гайсин – 15.08.1998, м. Брянськ, РФ), військового льотчика, Героя Радянського Союзу (05.02.1940). Відзначився в боях під час радянсько-фінської війни 1939–1940 рр. Учасник Другої світової війни.

- 75 років від дня народження **Галини Миколаївни Авраменко** (26.03.1948, с. Тучин Рівнен. р-ну Рівнен. обл.), бібліографа, краєзнавця, заслуженого працівника культури України (2007). Протягом 1970–2020 рр. працювала у Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці. Досліджувала й широко популяризувала літературу про історію, природу Вінниччини, життя та діяльність письменників-земляків, видатних діячів Поділля. Підготувала й видала самостійно та у співавторстві понад 120 довідково-бібліографічних видань краєзнавчої тематики із серій: «Наші видатні земляки», «Вчені нашого краю», «Письменники Вінниччини», «Діячі культури і мистецтв краю», бібліографічні покажчики «Література про Вінницьку область», хронологічний довідник «Знаменні і пам'ятні дати Вінниччини», низку науково-допоміжних покажчиків різноманітної тематики. Виступала упорядником, редактором видань, підготовлених іншими працівниками. Автор численних статей з питань краєзнавства, бібліотекознавства та бібліографознавства. Брала участь у багатьох республіканських, всеукраїнських, міжнародних та обласних науково-практичних краєзнавчих конференціях, де представляла власні наукові доповіді та повідомлення. Виступала на заняттях з підвищення кваліфікації у

Вінницькому науково-методичному центрі культури, мистецтв і туризму. Підготувала низку краєзнавчих статей у наукових збірниках, зокрема в книгознавчому альманасі «Подільський книжник».

30 100 років тому народився **Олексій Васильович Сосновський** (30.03.1923, с. Біляни Могилів-Поділ. р-ну – 07.08.1943, похов. у братській могилі на Гнездилівській висоті в Спас-Деменському р-ні, РФ), військовик, Герой Радянського Союзу (03.06.1944 р., посмертно). Відзначився в бою за важливу висоту в Калузькій області.

Цього місяця виповнюється:

- 230 років (1793) з того часу, як після II поділу Польщі було утворено Брацлавську губернію. Проіснувала майже три роки (березень 1793 – лютий 1796), відтак була перетворена на Брацлавське намісництво.

- 190 років (1833) з часу, коли у приміщенні костелу Вінницького домініканського монастиря, ліквідованого царським урядом, започатковано у 1832 р. та освячено 1833 р. Спасо-Преображенський собор.

- 100 років від дня народження **Олега Анатолійовича Бичковського** (березень 1923, смт Крижопіль – 08.10.1943 с. Бубнівська Слобода Золотоніс. р-ну Черкас. обл.), Героя Радянського Союзу (1944, посмертно). Відзначився в бою 8 жовтня 1943 р. під час відбиття ворожої контратаки в районі м. Черкаси.

КВІТЕНЬ

3 130 років тому народився **Юрій Олексійович Загородній** (03.04.1893, Гайсин. повіт Поділ. губернії – 26.01.1966, м. Клівленд, штат Огайо, США), військовик, учасник Першої світової війни, українських визвольних змагань, першого Зимового походу. Був співорганізатором і першим головою відділу Об'єднання колишніх вояків – українців Америки.

4 155 років від дня народження **Лева Людвиговича Семполовського** (04.04.1868, с. Крерове Познанського воєводства, Польща – 10.10.1960, с. Вишневе Хмільниц. р-ну), українського селекціонера, доктора філософії та природничих наук, основоположника вітчизняної селекції. Працював на Уладово-Люлинецькій селекційно-насінневій (пізніше дослідно-селекційній) станції, де впродовж своєї діяльності вивів і передав у виробництво 76 високопродуктивних сортів цукрових буряків і 1 сорт кормової моркви.

• 125 років тому народився **Юліан Волошиновський** (Wołoszynowski Julian) (04.04.1898, с. Серби, нині Гонтівка Могилів-Поділ. р-ну – 16.12.1977, м. Варшава), польський письменник, актор і театрознавець. Автор історичних повістей, у яких описується Поділля, збірок оповідань і нарисів, зокрема «Opowiadania podolskie» (1959), у яких відобразив звичаї та побут Поділля й Волині кінця 19 – поч. 20 ст., польське повстання 1863–1864 рр. Перекладав з англійської, російської, білоруської та української мов. Зокрема поезії П. Тичини.

5 70 років від дня народження **Олександра Олександровича Пірняка** (05.04.1953, с. Дорошівка Могилів-Поділ. р-ну), педагога, краєзнавця, заслуженого працівника культури України, директора Державного історико-культурного заповідника «Буша» (2000–2017). Організатор та учасник пленерів з обробки каменю «Подільський оберіг» в селі Буша з 1986 р. Важливою темою його творчих робіт є міфологія, скульптура давніх слов'ян, паркова скульптура.

9 75 років тому народилася **Надія Володимирівна Василенко** (09.04.1948, м. Волгоград, РФ), педагог, відмінник народної освіти УРСР (1978), заслужений учитель України (2000), доктор педагогічних наук (2014), громадський діяч. З 1993 по 1994 рік – депутат міської ради, секретар комісії з питань гласності та соціальної справедливості. З 1998 по 2002 рік – депутат міської ради, заступник голови комісії з питань соціального захисту населення, материнства та дитинства. З 2005 року – заступник директора з наукової роботи Вінницького обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників.

12 100 років тому (12.04.1923) було відкрито Козятинську районну бібліотеку.

13 100 років від дня народження **Петра Даниловича Гуменюка** (13.04.1923, с. Мітлинці, нині Гайсин. р-ну – 23.07.2002, м. Тернопіль), економіста, доктора економічних наук (1973), професора (1976), громадського діяча, юриста, педагога. Автор 130 наукових і навчально-методичних праць, зокрема 6 самостійних та 14 колективних монографій.

16 110 років тому народився **Іван Іванович Калашник** (16.04.1913, с. Кальник Гайсин. р-ну – 28.02.1943, там само), організатор і керівник партизанського руху в Іллінецькому районі. Загін відважного народного месника здійснював рейди по районах Вінницької, Київської та Кіровоградської областей, громив поліцейські управи та німецькі гарнізони.

17 125 років тому народився **Іван Демидович Трейко** (17.04.1898, с. Старостинці Вінниц. р-ну – 18.07.1945, біля с. Сторожів Корец. р-ну Рівнен. обл.), український військовий діяч, повстанський отаман (1919–1924), командир Київської повстанської групи (1923), консультант отамана Поліської Січі Тараса Бульби-Боровця (1941), командир розвідки ВО-4 «Тютюнник» (1943–1945), генерал-хорунжий УПА (1945) (посмертно).

- 80 років від дня народження **Миколи Євтихійовича Мельника** (17.04.1943, с. Липівка Тульчин. р-ну), українського державного діяча, колишнього голови колгоспу в рідному селі (1969–1994), голови Вінницької облдержадміністрації (1994–1996), депутата Вінницької обласної Ради (1998), народного депутата України (2002), автора низки книг.

- 70 років від дня народження **Григорія Ілліча Демидася** (17.04.1953, с. Тимар Гайсин. р-ну), ученого-агронома, відмінника освіти України (1998), доктора сільськогосподарських наук (2004), професора (2006). Підготував 5 кандидатів сільськогосподарських наук. Автор понад 185 наукових праць, зокрема 3 монографій, 7 підручників, 9 посібників, понад 50 методичних розробок і навчальних програм. У співавторстві розроблено 7 стандартів вищої освіти.

23 100 років від дня народження **Василя Сидоровича Земляка** (Вацика) (23.04.1923, с. Конюшівка Вінниц. р-ну – 17.03.1977, м. Київ), українського прозаїка, сценариста, лауреата Державної премії України ім. Тараса Шевченка (1978, посмертно). Автор низки книг, зокрема про період фашистської окупації Козятина – «Підполковник Шиманський».

24 70 років тому народився **Валерій Семенович Корнійчук** (24.04.1953, смт Оратів), літературознавець, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Львівського національного університету ім. Івана Франка, франкознавець. Працював викладачем підготовчого факультету для іноземних громадян цього ВНЗ, викладав в

інститутах Республіки Гвінея. Вважає доцільними відмову від кириличної та перехід на латинську графічну систему для української мови.

25 110 років з дня смерті **Михайла Михайловича Коцюбинського** (17.09.1864, м. Вінниця – 25.04.1913, м. Чернігів), українського письменника-класика, громадського діяча.

- 100 років від дня народження **Івана Лук'яновича Слободенюка** (25.04.1923, с. Долотецьке, нині в межах с. Довгалівки Вінниц. р-ну – 29.09.1943, загинув у бою, похов. в с. Радсело Новомосков. р-ну Дніпропетров. обл.), Героя Радянського Союзу. Відзначився в битві за Дніпро. Звання Героя присвоєно 20 грудня 1943 р., посмертно.

26 220 років від дня народження **Івана Григоровича Кульжинського** (26.04.1803, м. Глухів Сум. обл. – 1884, м. Ніжин Чернігів. обл.), українського педагога, письменника, історика, етнографа. У 1839–1841 рр. працював у Немирівській гімназії.

27 85 років від дня народження **Анатолія Агафоновича Бортняка** (27.04.1938, с. Олександрівка Гайсин. р-ну – 22.07.2009, м. Вінниця), поета, публіциста, перекладача, мовознавця, літературознавця. Протягом 1974–1986 рр. очолював Вінницьку обласну організацію СПУ. Був першим головою обласного Товариства української мови, нині «Просвіта». Лауреат низки літературних премій, журналу «Перець», міжнародної премії з сатири і гумору у Філадельфії (США). Член НСПУ (1965).

28 70 років від дня народження **Ігоря Петровича Мельничука** (28.04.1953, с. Ладижинка Уман. р-ну Черкас. обл.), історика, краєзнавця, кандидата історичних наук (1986), доцента. Досліджує народні промисли, магдебурзьке право, голод 1924–1926 рр. на Поділлі, історію козацтва. Автор понад 100 наукових праць. Учасник міжнародних, всеукраїнських наукових, науково-практичних, регіональних історико-краєзнавчих конференцій.

Цього місяця виповнюється:

- 230 років відтоді (1793), як утворена Брацлавська губернія з центром у м. Вінниця.

ТРАВЕНЬ

2 160 років від дня народження **Віктора Костянтиновича Гавронського** (02.05.1863, м. Брацлав, нині смт Тульчин. р-ну – 1946, м. Варшава), військового діяча, генерал-хорунжого Армії УНР, генерала дивізії Війська Польського.

• 120 років від дня народження **Івана Григоровича Грицюка** (02.05.1903, с. Кордишівка Вінниц. р-ну – 23.07.1978, м. Київ), міністр харчової промисловості УРСР (1947–1953), ректор Київського технологічного інституту харчової промисловості в 1943–1947 і в 1963–1970 роках.

4 140 років від дня народження **Миколи Андрійовича Малька** (04.05.1883, м. Браїлів, нині смт Жмерин. р-ну – 23.06.1961, м. Сідней, Австралія), всесвітньо відомого оркестрового й оперного диригента, педагога українського походження. На початку радянської епохи Малько лояльно ставився до нового режиму й став однією з провідних фігур музичної еліти. У 1929 р. залишив СРСР, працюючи як запрошений диригент у багатьох країнах світу. З 1965 р. в Копенгагені періодично проводиться Міжнародний конкурс диригентів імені Миколи Малька.

5 640 років тому (05.05.1383) князь литовський Вітовт (Вітаутас) видав грамоту подільському феодалу Василю Карачевському про надання йому місцевості Княжа Лука, де згодом виникло місто Шаргород.

9 100 років від дня народження **Бориса Абрамовича Березовського** (09.05.1923, м. Бар – 07.01.1993, м. Вінниця), фтизіатра, доктора медичних наук (1971), професора (1973). З 1954 р. працював на різних посадах у Вінницькому медичному інституті. Учасник Другої світової війни. Автор численних наукових праць.

14 110 років від дня народження **Ігоря В'ячеславовича Костецького (Мерзлякова)** (14.05.1913, м. Київ – 14.06.1983, м. Швайкгайм, Німеччина), українського прозаїка, драматурга, перекладача, мистецтвознавця, критика, видавця, громадського діяча. У 1919–1924, 1940–1942 рр. мешкав у Вінниці. Під час війни був на примусових роботах у Німеччині, де й залишився по її завершенні. І. Костецький належав до засновників і чільних теоретиків Мистецького українського руху в еміграції та найяскравіших українських письменників-модерністів свого покоління.

15 90 років тому народився **Олег Васильович Йовса** (15.05.1933, с. Сальник Хмільниц. р-ну – 17.04.1993, м. Київ), музико- і театрознавець, співак (ліричний тенор), педагог. Кандидат мистецтвознавства (1968), доцент (1971). Досліджував творчість українського композитора М. Лисенка.

- 80 років від дня народження **Олександра Сергійовича Гордієвича** (15.05.1943, м. Славута Хмельниц. обл.), журналіста, фотохудожника, краєзнавця, члена НСЖУ, Національної спілки фотохудожників України. З 1964 р. мешкає у м. Вінниця. Автор кількох фотоальбомів, фотоілюстрацій до краєзнавчих путівників та багатьох інших краєзнавчих видань.

- 50 років від дня народження **Андрія Анатолійовича Тетерука** (15.05.1973, м. Вінниця), українського військового, командира добровольчого батальйону патрульної служби поліції особливого призначення «Миротворець» ГУ МВС України в Київській області. Народний депутат України 8-го скликання (2014–2019).

16 30 років тому (16.05.1993) рішенням № 1108/28 сесії Вінницької міської ради було затверджено малий герб Вінниці – офіційний символ міста Вінниці, адміністративного центру Вінницької області, та прапор міста Вінниці.

17 (30?) День народження **Федора Григоровича Верещазіна** (17(30?).05.1910, м. Миколаїв – 21.05.1996, м. Вінниця), режисера, заслуженого діяча мистецтв УРСР (1957), народного артиста СРСР (1977), фундатора, головного режисера Вінницького обласного академічного українського музично-драматичного театру ім. М. Садовського (1948–1986 рр.), почесного громадянина м. Вінниця. Створив понад 120 вистав за п'єсами сучасної та класичної вітчизняної, зарубіжної драматургії. Відкрив у драматургії імена М. Зарудного, І. Стаднюка, В. Колодного. На фасаді театру встановлено меморіальну дошку на вшанування пам'яті митця. Поруч пролягає вулиця його імені.

- 80 років від дня народження **Георгія Север'яновича Белканія** (17.05.1943, м. Вінниця), лікаря, доктора медичних наук (1979), професора (1989). Закінчив Вінницький медичний інститут у 1966 р. З 1995 р. Георгій Север'янович – керівник лабораторії медичних експертних систем (Вінниця), з 1998–2012 рр. працював на кафедрі анатомії, фізіології та основ медичних знань ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

24 День народження **Михайла Панасовича Стельмаха** (24.05.1912, с. Дяківці, нині Вінниц. р-н – 27.09.1983, м. Київ), українського поета, прозаїка, драматурга, громадського діяча, академіка АН УРСР, Героя Соціалістичної Праці, лауреата Державної премії України ім. Тараса Шевченка (1981), члена СПУ (1940). На батьківщині письменника 1989 р. відкрито бібліотеку-музей його імені. Щорічно проводяться літературно-мистецькі свята й дні пам'яті Михайла та Ярослава (сина) Стельмахів. Засновано Літературну премію імені Михайла Стельмаха (2006).

25 75 років тому народився **Микола Максимович Биков** (25.05.1948, смт Оратів), кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри комп'ютерних систем управління (1996) Вінницького державного технічного університету (нині Вінницький національний технічний університет), академік Міжнародної академії наук прикладної радіоелектроніки. Автор понад 175 публікацій, зокрема 3 авторських свідоцтв і 7 патентів на винаходи, 6 навчальних посібників.

- 50 років тому (25.05.1973) при Піщанському РБК було створено аматорський вокально-інструментальний ансамбль «Лаври», нині народний. Засновником і незмінним керівником ансамблю є заслужений працівник культури України Федір Іванович Ущатовський.

27 45 років тому народився **Костянтин Вікторович Могилко** (27.05.1978, м. Вінниця – 06.06.2014, м. Слов'янськ, Донец. обл., похов. у м. Вінниця), український військовик, підполковник. Командир літака, командир ескадрильї «Блакитна стежа» 15-ї окремої бригади транспортної авіації Повітряних Сил Збройних Сил України, Герой України (посмертно). У 2018 р. нагороджений відзнакою «Народний Герой України» (посмертно).

28 30 років (28.05.1993) з часу відкриття Оратівського краєзнавчого музею. Його засновники – Н. Білик, Є. Колосенко. Найбільша збірка музею – етнографічна. У цілому музейна колекція становить понад 2 тис. експонатів.

31 110 років від дня народження **Івана Захаровича Дребота** (31.05.1913, с. Паланка, нині Тульчин. р-ну – 10.05.1983, смт Болшево Москов. обл.), військовика, Героя Радянського Союзу (1940).

- 60 років від дня народження **Світлани Олексіївни Білаш** (31.05.1963, с. Балабанівка Вінниц. р-ну), графіка, члена НСХУ (1995). Працює в жанрах графіки, поетичної символіки.

Цього місяця виповнюється:

- 255 років тому (1768) розпочалася Коліївщина, селянсько-козацьке антифеодальне повстання на Правобережній Україні проти кріпосницького, релігійного та національного гніту шляхетської Польщі, події якого захопили також Брацлавщину й Поділля. Очолив це повстання виходець із запорозької бідноти Максим Залізняк, а його найближчим сподвижником був Іван Гонта. Коліївщина стала найвищим етапом гайдамацького руху. Повстання супроводжувалося масовою різаниною єврейського й польського населення на Поділлі та Волині. Воно було придушене російськими військами (спільно з поляками), а гайдамацькі ватажки страчені або заслані на Далекий Схід.

- 90 років тому (1933) було засновано Вінницьке казенне експериментальне протезно-ортопедичне підприємство як Вінницьку філію Київського протезного заводу. З 1939 року вона діє вже як самостійна майстерня, а з 1945 року – Вінницький протезний завод.

- 60 років (1963) з часу заснування ботанічного саду «Поділля» – парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення в місті Вінниця. Загальна площа – понад 70 га. Ботанічний сад розташований у південно-західній частині м. Вінниці, на північному і південному схилах р. Вишні. Входить до зеленого кільця міста разом з музеєм М. І. Пирогова. Ботанічний сад входить до складу Вінницького національного аграрного університету та є науково-методичною базою для студентів і науковців. Ботанічний сад займається вивченням рослинних ресурсів Поділля для їхнього раціонального використання

ЧЕРВЕНЬ

1 75 років тому народився **Василь Іванович Демідас** (01.06.1948, с. Покутинці Хмельниц. р-ну Хмельниц. обл.), культосвітній працівник, заслужений працівник культури України. Автор багатьох сценаріїв, режисер масових заходів, свят, що проводилися в Калинівському районі, зокрема Днів сатири і гумору ім. С. Руданського. Лауреат літературно-мистецької премії ім. С. Руданського.

3 80 років тому (03.06.1943) фашистськими окупантами в Талимонівському яру були розстріляні мирні мешканці м. Козятин.

4 160 років тому народився **Владислав Владиславович Городецький** (04.06.1863, с. Шолудьки, нині Вінниц. р-ну – 03.01.1930, похов. на кладовищі Долаб у м. Тегеран), український і польський архітектор, підприємець, меценат, поляк за походженням. В Україні славетний зодчий спорудив понад 30 будівель. У творчому доробку – численні споруди: храми, палаци, маєтки, музеї та мавзолеї, лікарні, виставкові павільйони, заводи й фабрики, зокрема у м. Київ – будинок з химерами та собор Святого Миколая, на Вінниччині – сімейна каплиця графів Потоцьких (с. Печера Тульчинського р-ну), зразковий холодильник (с. Рахни-Лісові Тульчинського р-ну), цукровий завод і житловий будинок (с. Шпиків Тульчинського р-ну).

• 60 років від дня народження **Ріната Валерійовича Добросердова** (04.06.1963, м. Жмеринка – 04.10.2016, м. Вінниця), лікаря-психотерапевта, кандидата медичних наук (1992). 28 років працював в обласній психоневрологічній лікарні ім. О. Ющенка. Очолював Вінницький обласний психоневрологічний центр психосоматичної медицини. Обирався депутатом Вінницької міської ради 5, 6 скликань.

6 90 років тому народився **Семен Миколайович Поплавський** (06.06.1933, с. Богданівка Тульчин. р-ну – 20.08.2022, там само), культпрацівник, заслужений працівник культури України (1973), громадський діяч. Завідуючий бібліотекою-філією с. Богданівки та ініціатор створення в селі краєзнавчого музею. Керівник створеного при бібліотеці в 1954 р. народного аматорського ансамблю «Троїсті музики».

9 125 років від дня народження **Курціо Малепарте (Курта Зуккерта)** (09.06.1898, м. Прато, Італія – 19.07.1957, м. Рим, Італія), італійського письменника, журналіста, життя і творчість якого пов'язані з смт Піщанка.

10 День народження **Гната Трохимовича Танцюри** (10.06.1901, с. Зятківці, нині Гайсин. р-ну – 12.11.1962, м. Гайсин), фольклориста,

етнографа, педагога, краєзнавця Поділля. Закінчив Зятковецьку семилітню трудову школу, педагогічні курси в м. Гайсин, заочно Вінницький інститут соціального виховання (1933). Викладав українську мову та літературу в школах сіл Клебань Тульчинського району, Зятківці Гайсинського району та м. Гайсин. Понад 40 років свого життя присвятив науковій діяльності. Він записав, упорядкував за темами близько п'яти тисяч пісень, 929 казок, легенд та анекдотів, 1536 прислів'їв та приказок, 615 загадок, 144 танці, сотні замовлянь, голосінь, повір'їв, рецептів народної медицини, народних прикмет, понад 200 записів дитячого фольклору. Створив монографію «Весілля в селі Зятківцях» (800 пісень, 144 танці) і двотомну працю «Історія села Зятківці». Увесь його творчий доробок зберігається в окремому фонді Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського Національної академії наук України й чекає подальшого дослідження. Найбільш плідною була 12-річна праця вченого з народною співачкою Я. М. Сивак (Явдоха Зуїха). У Гайсинському районі щорічно проводиться обласне свято фольклору ім. Г. Танцюри, з 2001 р. кожні 5 років у червні – Всеукраїнський фестиваль-конкурс автентичних колективів на приз Г. Танцюри. 10 березня 1990 р. у м. Гайсин було урочисто відкрито його музей-садибу.

12 110 років тому народився **Онуфрій Арсенович Парасунько** (12.06.1913, с. Озаринці Могилів-Поділ. р-ну – 13.07.1992, м. Київ), український історик, доктор історичних наук (1964), професор (1966). Заслужений діяч науки УРСР (1981). Дослідник історії України другої половини ХІХ – початку ХХ століття. У повоєнний період працював у вищих навчальних закладах м. Київ.

15 75 років від дня народження **Василя Федоровича Циганюка** (15.06.1948, с. Станіславчик Жмерин. р-ну – 21.07.2006, м. Вінниця), педагога, режисера, відомого вінницького культуролога, заслуженого працівника культури України (1986), краєзнавця. Понад 18 років життя (з 1974 р.) присвятив діяльності на ниві культури в Тульчинському районі: був завідувачим відділом культури райвиконкому, директором культосвітнього училища (1979–1992). З 1992 р. з перервами працював заступником начальника управління культури Вінницької ОДА. Згодом очолив Вінницький літературно-меморіальний музей Михайла Коцюбинського. Протягом 1999–2006 рр. керував Вінницькою ОУНБ. Був стажистом Всеукраїнського державного центру фестивалів та концертних програм, режисером-постановником, брав участь в організації і проведенні всеукраїнських свят у Національному палаці мистецтв «Україна». Визнаний «Людиною року-2002» у номінації «Діяч культури та мистецтва».

17 60 років тому народився **Валерій Олександрович Брезденюк** (17.06.1963, м. Жмеринка – 18.02.2014, м. Київ, загинув на Майдані), український художник, відомий своїми малюнками на воді, Герой України

(помертвено). Він єдиний у нашій області, хто писав роботи в незвичній техніці – фарбами на воді. Став переможцем міського конкурсу «Жмеринка має талант», був фіналістом шоу «Україна має талант». Убитий пострілом у спину вночі під час мітингу на Майдані в Києві.

18 70 років від дня народження **Бориса Івановича Гуменюка** (18.06.1953, смт Муровані Курилівці), дипломата, доктора історичних наук, професора (1995), академіка Міжнародної слов'янської академії. Заслужений діяч науки і техніки України (2009), Надзвичайний і Повноважний Посол. Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Кіпр (2003–2007, з 21.02.2012).

20 70 років від дня народження **Тамари Андріївни Германюк** (20.06.1953, м. Вінниця), лікарка, доктора медичних наук (2000), професора (2003). Асистент кафедри фармації (2005–2007), професор кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я (2007–2009), з 2009 р. – професор кафедри фармації ВНМУ імені М. І. Пирогова. Член редакційної ради обласного медичного щомісячного журналу «ФармаМед», дійсний член Всеукраїнської громадської організації «Асоціація фармакологів України» та Міжнародного союзу фундаментальної та клінічної фармакології «IUPHAR».

23 100 років від дня народження **Івана Сергійовича Кальницького** (23.06.1923, с. Гранів Гайсин. р-ну – 27.09.2006, с. Петрашівка Тульчин. р-ну), новатора сільськогосподарського виробництва, Героя Соціалістичної Праці (1972), учасника Другої світової війни, партизана. По війні понад пів століття очолював колгосп с. Петрашівка Тульчинського району. Депутат Верховної Ради УРСР кількох скликань.

24 55 років тому народилася **Тетяна Робертівна Каросва (Соломонова)** (24.06.1968, ст. Кез, Республіка Удмуртія, РФ), історик, доктор історичних наук (2016), професор, книгознавець, музеєзнавець, краєзнавець. Коло наукових інтересів: історичне книгознавство, історія читання, історичне бібліотекознавство, історичне музеєзнавство, історична регіоналістика (поділлезнавство), історична урбаністика, історична бібліографія, історична інформатика. Досліджує історію бібліотечної справи Поділля, читання, книжкового руху та книговидавничого репертуару в регіоні. Уклала єдиний в Україні репертуар регіональної книги Поділля (1852–1923), з'ясувала історичну долю кількох родових бібліотек на теренах регіону.

27 65 років тому (27.06.1958) відкрито Вінницький фаховий коледж мистецтв ім. М. Д. Леонтовича.

28 75 років від дня народження **Василя Пилиповича Шпака** (28.06.1948, с. Слобода-Носковецька Жмерин. р-ну – 17.05.2014), українського художника-живописця, члена НСХУ (1994).

- 75 років тому народилася **Лідія Францівна Дунаєвська** (28.06.1948, с. Воробіївка Вінниц. р-ну – 16.05.2006, м. Київ), український педагог-фольклорист, доктор філологічних наук (1998), професор (2001) кафедри фольклористики Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, літературознавець, поетеса. Досліджувала проблеми українського казкознавства, народної прози, історії вітчизняної фольклористичної науки.

Цього місяця виповнюється:

- 375 років відтоді (1648), як козацькі загони під проводом Максима Кривоноса штурмували фортецю Нестервар (Тульчин) і здобули перемогу над польсько-шляхетським військом.

- 110 років тому народився **Іван Мойсейович Байда** (червень, 1913, с. Лозова Жмерин. р-ну – 30.11.1969, там само), бригадир рільничої бригади, Герой Соціалістичної Праці, удостоєний звання 1948 р. за одержання високого врожаю пшениці.

ЛИПЕНЬ

3 120 років від дня народження **Василя Михайловича Хмелюка** (03.07.1903, с. Березна, нині с. Чернятин Жмерин. р-ну – 02.11.1986, похов. на кладовищі Монпарнасу, Париж), українського маляра-постімпресіоніста, поета. Навчався в Жмеринській гімназії. З 1928 р. жив у Парижі. Твори Хмелюка: квіти, натюрморти, краєвиди, портрети в яскравих контрастних кольорах. У Жмеринці на будівлі школи, де він навчався, встановлено меморіальну дошку.

- 85 років від дня народження **Івана Степановича Волошенюка** (03.07.1938, с. Ометинці Гайсин. р-ну – 14.03.2017, м. Вінниця), вінницького письменника, публіциста, журналіста, члена НСПУ та НСЖУ, заслуженого журналіста України (2003), автора низки видань художньої літератури та документалістики, лауреата кількох літературних премій, переможця літературних конкурсів.

- 80 років від дня народження **Сергія Івановича Алексєєва** (03.07.1943, с. Велика Виска Новоукр. р-ну Кіровоград. обл.), журналіста, фольклориста, краєзнавця, гумориста, заслуженого журналіста України. Тривалий час працював на журналістській роботі, був власним кореспондентом Національної радіокомпанії України у Вінницькій області (1986–2004). Член Вінницького куреня гумористів ім. Степана Руданського. Член НСЖУ (1971).

6 60 років тому народилася **Зоя Василівна Тищенко** (06.07.1963, с. Тютьки Вінниц. р-ну), журналістка, поетка, заслужений журналіст України (2012). Член НСЖУ (1995), НСПУ (2018). Лауреат Подільської літературно-мистецької премії «Кришталева вишня» (1996). Працюючи на Вінницькому обласному радіо, випускала авторські програми: «Радіосвітлиця», «Світанкове село» («Крапка на карті» – з 2018 року), «Вечірній дзвіночок» (до 2018 року), «З пригорщів природи» та ін.

7–10 375 років тому (07–10.1648) під містечком Махнівка (тепер Хмільниц. р-ну) відбулася битва козацьких військ на чолі з полковником Максимом Кривоносом з польським військом князя Яреми Вишневецького.

- 100 років тому (07.07.1923) на Вінниччині сталося «Калинівське чудо». За переказами, на повороті з міста Калинівка до села Сальник стояв дерев'яний хрест висотою шість метрів з іконою «Розп'яття з предстоящими», а з іншого боку – ікона «Пресвятої Трійці». 7 липня 1923 року п'яний червоноармієць вистрілив в ікону «Розп'яття» і пробив кулею праве плече Спасителя, звідки потекла «кров» (саме так назвали цілющу рідину, яка «кровоточила» з ікони). У 90-х роках була відновлена традиція хресних ходів до Калинівського хреста. Нині це місце паломництва віруючих

«Калинівське чудо». Кожен рік люди з багатьох регіонів збираються віддати шану, зцілитися й знайти свій спокій та розраду біля чудодійного хреста. З часом там була побудована каплиця. У 2000 р. над хрестом звели скляну галерею, яка була приєднана до каплиці.

- 55 років тому народився **Сергій Анатолійович Моргунов** (09.07.1968, м. Вінниця), державний діяч, міський голова Вінниці (з 2015 р.). Під керівництвом Сергія Моргунова та завдяки роботі його команди Вінниця з 2015 р. сім років утримує лідерство як найкомфортніше місто України (дослідження соціологічної групи «Рейтинг» на замовлення Міжнародного республіканського інституту). Мер-інноватор 2017 – у рамках спецпроєкту «Української правди» та саміту мерів «Рейтинг українських мерів-інноваторів».

20 150 років тому народився **Вітольд Йосипович Малішевський** (Малишевський) (20.07.1873, м. Могилів-Подільський – 18.07.1939, у Заліссі, в передмісті Варшави), видатний польський та український композитор, педагог, громадський діяч, засновник та ректор Одеської консерваторії, професор Варшавської консерваторії, один із засновників Польського інституту ім. Ф. Шопена (пізніше Товариство ім. Ф. Шопена), учень М. А. Римського-Корсакова.

- 75 років тому народився **Арсен Леонідович Зінченко** (20.07.1948, с. Парпурівці Вінниц. р-ну), український історик, доктор історичних наук (1998), професор, громадський діяч. Народний депутат Верховної Ради України 1 скликання. Автор понад 200 наукових праць, зокрема навчальних посібників для шкіл. Досліджує історію церкви, селянства, топоніміку Поділля.

- 65 років від дня народження **Світлани Михайлівни Василюк** (20.07.1958, м. Вінниця), педагога, історика за фахом, викладача вищої категорії, громадської діячки, депутата Вінницької міської ради, директора Департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Вінницької облдержадміністрації (2012–2022), директора Вінницького технічного фахового коледжу (з 7.10.2022 р.). Відмінник освіти України (2000).

21 125 років тому народився **Давид Федорович Вірник** (21.07.1898, с. Уяринці, нині Вінниц. р-ну – 18.04.1986, м. Київ), політекономіст, доктор економічних наук (1962), професор (1962), заслужений діяч науки УРСР (1969). Обґрунтував періодизацію історії розвитку радянської економіки й економічної думки.

25 80 років від дня народження **Олени Іванівни Гринник** (25.07.1943, с. Розсохувата Вінниц. р-ну), поетеси, майстрині, бібліотекарки,

радіожурналістки, громадсько-культурної діячки, дипломанта міжнародних конкурсів. Заснувала відділення Всеукраїнського жіночого товариства ім. О. Теліги.

26 180 років від дня народження **Степана Карловича Джевецького** (26.07.1843, с. Кунка Гайсин. р-ну – 23.04.1938, м. Париж), ученого, інженера, винахідника підводних човнів. Працював також у галузі авіації та повітроплавання. Від 1892 р. мешкав у Парижі, співпрацював з А.-Г. Ейфелем, займався переважно підприємницькою діяльністю.

27 125 років від дня народження **Володимира Васильовича Дороша** (27.07.1898, м. Тиврів, тепер смт – 19.06.1964, м. Жмеринка), українського різьбяр по дереву, скульптора, заслуженого майстра народної творчості УРСР (1960). У творчій діяльності В. Дороша велике місце займав образ Т. Г. Шевченка. У Тиврівському краєзнавчому музеї зберігаються дві його роботи: скульптура-погруддя Устима Кармалюка, скульптурна композиція «Михайло Коцюбинський та Іван Франко».

- 100 років від дня народження **Івана Омеляновича Дяченка** (27.07.1923, с. Сумівка Гайсин. р-ну – 27.02.2008, с. Баланівка Гайсин. р-ну), Героя Соціалістичної Праці (1978), учасника Другої світової війни, колишнього керівника колгоспу ім. Кірова с. Баланівка, який очолював його незмінно майже чверть століття. Колгосп славився в Україні та за її межами високими врожайми, досягненнями в тваринництві, соціальному розвитку.

- 65 років від дня народження **Станіслава Станіславовича Городинського** (27.07.1958, с. Доляни Могилів-Поділ. р-ну), співака, композитора, педагога, культурно-мистецького діяча, заслуженого артиста України (2002), народного артиста України (2018), директора Вінницького фахового коледжу мистецтв ім. М. Д. Леонтовича (2004–2015, з 2019 по сьогодні). Протягом 1994–2000 рр. очолював відділ культури Тульчинської райдержадміністрації. 2000–2002 рр. – перший заступник начальника управління культури Вінницької облдержадміністрації, а 2002–2004 рр. він очолював відділ мистецьких закладів цього ж управління. Упродовж 2015–2019 рр. обіймав посаду начальника управління культури і мистецтв Вінницької ОДА. Він – «Людина року» у номінації «Діяч культури та мистецтва» (2000), у номінації «Митець» (2005). Автор понад 100 естрадних пісень, низки обробок українських народних пісень для народного хору та вокальних ансамблів.

29 80 років від дня народження **В'ячеслава Миколайовича Чернобрового** (29.07.1943, с. Нестерівці, до 2020 р. Дунаєвецького, нині Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл. – 24.08.2019, м. Хмельницький), доктор медичних наук (1989), професор (1992). Закінчив з відзнакою лікувальний факультет Вінницького медичного інституту ім. М. І.

Пирогова (1966). Автор численних наукових праць. Основний напрямок наукових досліджень – гастроентерологія. Створив та запровадив у практику лікувально-профілактичних закладів всіх регіонів України оригінальну техніку та методики внутрішньопорожнинної рН-метрії шлунково-кишкового тракту.

30 120 років тому народився **Веніамін Іольович Гутянський** (30.07.1903, с. Глибочок, нині Гайсин. р-ну – 18.08.1956, м. Кустанай, Казахстан), єврейський поет, перекладач, член СПУ (1940). 1949 р. був репресований за звинуваченням у націоналістичній пропаганді. Покарання відбував в Уельському таборі поблизу м. Солікамськ (Пермська обл., РФ). Писав мовою ідиш, зокрема розмовним її варіантом. У доробку письменника – поетичні збірки для дітей, збірки сатиричних віршів, переклади.

- 80 років від дня народження **Віктора Григоровича Китастого** (30.07.1943, м. Немирів – 22.09.2000, м. Київ), американського професора, ученого, дипломата, музиканта, культуролога, громадсько-культурного діяча українського походження. Ім'ям Китастого названо Американську бібліотеку Національного університету «Києво-Могилянська академія» (2001 р.).

СЕРПЕНЬ

2 80 років від дня народження **Івана Петровича Шкварка** (02.08.1943, с. Станіславчик Жмерин. р-ну – 23.01.1993, м. Харків), українського письменника, військовика за фахом. Воював в Афганістані, викладав у Харківському вищому танковому училищі. Автор кількох документально-публіцистичних книжок, низки статей із проблем розбудови Збройних сил України, кількох поетичних збірок.

• 75 років тому народився **Віталій Кононович Каспрук** (02.08.1948, Ростов-на-Дону, РФ), художник-проектант, член НСХУ (1985). Голова Вінницької обласної організації Національної спілки художників України. Працює художником-проектантом Вінницького художньо-виробничого комбінату від 1972 р. Учасник обласних, республіканських, міжнародних виставок з 1975 р. Працює в галузі дизайну малої архітектури, інтер'єру та екстер'єру, а також у техніках станкового живопису та графіки.

7 140 років від дня народження **Миколи Григоровича Левитського** (07.08.1883, с. Хрінівка Вінниц. р-ну – 05.09.1939), громадсько-політичного діяча, дипломата. Брав участь у підписанні Брестської мирної угоди 9 лютого 1918 р. Учасник антигетьманського повстання, в. о. комісара Директорії УНР у МЗС, згодом – заступник представника УНР у Швейцарії (до листопада 1920 р.). Був в еміграції. Після персональної амністії 1925 р. повернувся в Україну. Згодом був репресований, розстріляний. Реабілітований 1989 р.

9 110 років від дня народження **Тилимона Івановича Романенка** (09.08.1913, с. Сосонка Вінниц. р-ну – 09.08.1991, там само), Героя Соціалістичної Праці, заслуженого агронома УРСР. Звання Героя здобув у 1952 р. за високий урожай насіння кок-сагізу.

10 100 років від дня народження **Вікторії Петрівни Колосової** (10.08.1923, м. Бар – 16.03.2010, м. Київ), літературознавця, текстолога, книгознавця, кандидата філологічних наук (1963). Брала участь у написанні «Історії української літератури» у восьми томах (перший том, 1967) та «Історії Української РСР» у десяти томах (перший том, книга 2, 1979). Їй належить низка статей до «Шевченківського словника» (том 1, 1976; том 2, 1977).

12 110 років від дня народження **Володимира Юхимовича Шарапи** (12.08.1913, м. Вінниці – 21.04.1990, Моніно РФ), радянського військового льотчика, штурмана 1-ї авіаційної ескадрильї 44-го швидкісного бомбардувального авіаполку 55-ї швидкісної бомбардувальної авіабригади, Героя Радянського Союзу (1940). Учасник Другої світової війни з червня

1941 року. Воював на Ленінградському, Північно-Західному, 1-му Українському фронтах.

13 110 років від дня народження **Олександра Григоровича Мазура** (13 (30 за іншими даними).08.1913, с. Попівка, нині с. Широке Жмерин. р-ну – 16.12.2005, Москва, РФ), одного з найсильніших борців-важковаговиків 40–60-х років минулого століття, чемпіона світу 1955 р. (чемпіонат світу з боротьби у важкій вазі проходив у німецькому м. Карлсруе), чемпіона СРСР 1944, 1945, 1947, 1949 рр. Підготував кількох олімпійських чемпіонів. Написав низку книг, присвячених улюбленому виду спорту, де згадує свої дитячі роки, зустрічі із земляками-барчанами. Автор багатьох підручників з класичної боротьби.

17 100 років тому народився **Тихін Кирилович Каракой** (17.08.1923, с. Білоусівка Тульчин. р-ну – 20.02.2015, м. Кишинів, Молдова), медпрацівник, учасник Другої світової війни. Після демобілізації працював у с. Богданівка, де понад 25 років завідував фельдшерсько-акушерським пунктом. Герой Соціалістичної Праці (1969).

21 125 років тому народився **Пантелеймон Кіндратович Ковалів** (21.08.1898 (Українська мова: енциклопедія. Київ, 2000; за іншими джерелами – в березні), с. Москалівка, нині у складі смт Браїлів Жмерин. р-ну – 15.11.1973, м. Нью-Йорк, похов. у містечку Саут-Баунд-Брук, штат Нью-Джерсі, США), етнограф, український мовознавець у США, доктор філософії (1949), дійсний член НТШ у США з 1949. Свого часу був членом Етнографічної комісії ВУАН, збирав на Поділлі етнографічні та фольклорні матеріали. 1944 р. емігрував до Німеччини, жив у Мюнхені, з 1949 – у США (Вашингтон). Склав програми для збирання етнографічного матеріалу «Народна хліборобська техніка» та «Вірування в місяць».

• 70 років від дня народження **Віктора Степановича Скрипника** (21.08.1953, с. Довге, нині Тернопіл. р-ну Тернопіл. обл.), журналіста, краєзнавця, члена НСЖУ (1982). Від 1954 р. живе і працює на Вінниччині. Велику частину свого творчого життя присвятив районній пресі. Був редактором ямпільської райгазети «Слово хлібороба», заступником головного редактора обласної газети «Подолія». З 1995 р. – власний кореспондент газети «Голос України» у Вінницькій області.

23 75 років тому народився **Микола Миколайович Сардаковський** (23.08.1948, с. Улянівка Житомир. р-ну Житомир. обл. – 01.04.2010, м. Вінниця), актор, заслужений артист України (1996), народний артист України (2008), громадський діяч.

24 70 років тому народився **Михайло Васильович Довгань** (24.08.1953, с. Клебань Тульчин. р-ну), живописець, заслужений художник

України, народний художник України (2022). Член НСХУ (2000). Працює переважно в жанрі пейзажу. Учасник обласних та всеукраїнських виставок з 1998 р. Твори є власністю Міністерства культури та інформаційної політики України, зберігаються в Тульчинському краєзнавчому музеї, галереї санаторію «Авангард» у Немирові, у приватних колекціях.

28 125 років тому (28.08.1898) було засновано Жмеринську залізничну лікарню. Нині це Жмеринська залізнична (відділкова) лікарня, що належить Укрзалізниці.

29 155 років від дня народження **Людмили Миколаївни Старицької-Черняхівської** (29.08.1868, м. Київ (за іншими даними – с. Карпівка, тепер Могилів-Поділ. р-ну) – 1941, в дорозі до заслання), української письменниці, перекладача, літературного критика, громадського та культурного діяча. Репресована. Для п'єси «Розбійник Кармелюк» збирала фольклорні матеріали під Жмеринкою і в Тиврові. У своїй повісті «Діамантовий перстень» зобразила події на Поділлі, які відбувалися в ході польського повстання 1830 р. проти російського царизму.

30 120 років тому народився **Іван Васильович Бевз** (30.08.1903, м. Темрюк, нині Краснодар. край – 13.01.1943, розстріляний гестапо, м. Вінниця), керівник Вінницького антифашистського підпілля, Герой Радянського Союзу (посмертно, 1965). У Вінниці споруджено пам'ятник Герою (скульптор О. Левицький, архітектор Е. Устинов), його іменем названо одну з вулиць міста та міську бібліотеку (28.04.1975), встановлено погруддя й відкрито меморіальні дошки. 11.03.1969 р. І. В. Бевзу присвоєно звання «Почесний громадянин м. Вінниця» (посмертно).

- 80 років тому (30.08.1943) ухвалено рішення про створення на Вінниччині партизанського з'єднання на чолі з Анатолієм Герасимовичем Кондратюком.

Цього місяця виповнюється:

- 100 років (1923 р.) відтоді, як у Вінниці Подільська губернська рада фізичної культури провела першу на Поділлі Губернську олімпіаду (з 10 по 18 серпня 1923 р.). В олімпіаді взяли участь команди з Вінниці, Могилева-Подільського, Тульчина, Жмеринки, Брацлава та Гайсина.

- 90 років тому (1933) було засновано вагонне депо станції Козятин.

ВЕРЕСЕНЬ

1 60 років (01.09.1963 р.) тому розпочала працювати Козятинська школа-інтернат. Нині – це Комунальний заклад «Ліцей № 7 Козятинської міської ради Вінницької області» (від 08.06.2022).

5 55 років тому народилася **Олена Віталіївна Солейко** (05.09.1968, м. Вінниця), доктор медичних наук (2008), професор, історик медицини, краєзнавець. Має понад 300 наукових публікацій, зокрема з історії медицини. Автор статей, експозицій, ілюстратор й організатор тематичних виставок, присвячених вінницькому архітектору Г. Артинову.

6 110 років тому народився **Володимир Ізраїльович Пеллер** (06.09.1913, с. Ольгопіль Гайсин. р-ну – 24.12.1978, с. Валдгейм Біробіджан. р-ну Єврейс. АО, РФ), повний кавалер ордена Слави (два в 1944, 1945), Герой Соціалістичної Праці (1966), господарський діяч, організатор і новатор сільськогосподарського виробництва.

7 75 років тому народився **Олександр Васильович Кузьмінець** (07.09.1948, с. Спичинці Вінниц. р-ну - 24.11.2019, похований с. Адамівка Погребищенської громади), історик, доктор історичних наук (1989), професор (1990), заслужений працівник народної освіти України. Опублікував понад 130 наукових праць. Досліджує проблеми розвитку української культури та освіти, діяльність видатних діячів і вчених України.

8 70 років від дня народження **Івана Петровича Грищука** (08.09.1953, с. Біла Вінниц. р-ну), українського художника-графіка. Член НСХУ (1992). Працює в жанрі декоративної композиції, портрета, натюрморту, жанрової картини, а також у галузі книжкової графіки та храмового розпису. Учасник обласних та республіканських виставок.

9 110 років тому народився **Олександр Романович Мазуркевич** (09.09.1913, с. Жабокрич, нині в межах с. Торків Тульчин. р-ну – 08.10.1995, м. Київ), педагог, літературознавець, доктор педагогічних наук (1964), професор (1966), академік АПН СРСР (1968) та АПН України (1992).

12 90 років від дня народження **Остапа Пилиповича Бойчука** (12.09.1933, с. Глухівці, тепер смт Хмільниц. р-ну – 07.08.2002), фахівця в галузі теоретичної механіки, доктора фізико-математичних наук (1982), професора (1983), лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки (1992).

14 100 років від дня народження **Олександра Івановича Якимчука** (14.09.1923, с. Слобода-Ходацька Жмерин. р-ну – 31.07.2010, м. Старокостянтинів Хмельниц. обл.), військовика, Героя Радянського Союзу (27.06.1945). Відзначився в боях за м. Бреслау (нині м. Вроцлав, Польща).

Після війни продовжив службу в радянській армії. Жив у м. Старокостянтинів Хмельницької області.

15 75 років тому народився **Анатолій Євгенович Конверський** (15.09.1948, с. Горишківка Тульчин. р-ну), український учений-філософ, доктор філософських наук (1992), професор (1994), академік НАНУ (2012), заслужений працівник освіти України. Досліджує духовну культуру людства, методологію як рефлексію пізнавальних процесів.

- 70 років від дня народження **Юрія Олексійовича Боярунця** (15.09.1953, м. Шепетівка Кам'янець-Поділ., нині Хмельниц. обл. – 25.05.2021, с. Скоморошки Вінниц. р-ну), українського поета, прозаїка, публіциста, члена НСПУ (1996). Брав участь у творенні та діяльності обласного Народного руху, у Помаранчевій революції. Автор кількох збірок лірики, історичних оповідок. Лауреат Подільської літературно-мистецької премії «Кришталева вишня» (1995).

16 110 років від дня народження **Міхеля Йосиповича Длугача** (16.09.1913, с. Уладівка Хмельниц. р-ну – 05.11.1981, м. Київ), фахівця у галузі будівельної механіки, доктора технічних наук (1965). Учасник Другої світової війни.

17 День народження **Михайла Михайловича Коцюбинського** (17.09.1864, м. Вінниця – 25.04.1913, м. Чернігів), українського письменника-класика, громадського діяча. Дитинство та юність письменника минули в селах і містечках Поділля – Барі, Кукавці, Шаргороді, Станіславчику, Пикові. Закінчив 1880 р. Шаргородське духовне училище, заробляв для себе та рідні репетиторством. У 1891 р. їде в село Лопатинці (нині Жмеринського району), де протягом двох років учив дітей бухгалтера цукроварні. Тут склалися сприятливі умови для літературної праці. Поділля посіло вагоме місце у творчості М. Коцюбинського. Письменник відобразив побут подільських селян у ранніх оповіданнях і повістях «Харитя», «Ялинка», «П'ятизлотник», «На віру» та ін. Він написав етнографічну статтю «Вироби селянок з Поділля на виставці в Чикаго» (1892). З ініціативи Вінницької організації СПУ 1981 р. засновано обласну, а з 1993 р. – Всеукраїнську літературну премію ім. М. Коцюбинського. Щорічно у вересні в літературно-меморіальному музеї письменника у Вінниці проводять Дні М. М. Коцюбинського. Ім'ям письменника названо Вінницький державний педагогічний університет, загальноосвітню школу I-III ступенів № 3 Вінницької міської ради, проспект в обласному центрі, де встановлено пам'ятник видатному земляку.

- 50 років (17.09.1973) відтоді, як створено Інститут кормів та сільського господарства Поділля Національної академії аграрних наук України (перейменування з 2012 р.).

20 55 років тому (20.09.1968) відкрито Вінницький філіал Київського торговельно-економічного інституту, нині Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету (ВТЕІ ДТЕУ).

- 90 років від дня народження заслуженого працівника культури УРСР, колишньої багаторічної завідувачки Шаргородського та Могилів-Подільського районних відділів культури **Марії Василівни Рябенької**.

21 День народження **Петра Івановича Ніщинського** (21.09.1832, с. Неменка, тепер Вінниц. р-ну – 10.03.1896, с. Ворошилівка, тепер Вінниц. р-ну), одного з основоположників українського музично-драматичного театру, композитора, поета-перекладача, педагога, громадського діяча, публіциста. Навчався в Київській духовній семінарії, закінчив Афінівський університет (філософський і богословський факультети) (1856). Після повернення на батьківщину викладав у навчальних закладах Ананьєва (з 1855, тепер Одеська область), Петербурга (1857–1860), Одеси (1860), Бердянська (1888–1890). У 1875 р. створив на власний текст музичну картину з народного життя «Вечорниці» як вставну сцену до 2-ї дії драми «Назар Стодоля» Т. Шевченка. «Закувала та сива зозуля» – широковідомий чоловічий хор з «Вечорниць». П. Ніщинський – автор перших перекладів українською мовою творів Софокла й Гомера. Щорічно в Тиврівському (нині Вінницькому) районі відбувається районне пісенне свято та раз на два роки проходить обласне мистецьке свято «Пісенні крила сивої зозулі».

- 130 років тому (21.09.1893) відбулося офіційне відкриття Тиврівського духовного училища, яке з моменту свого заснування стало потужним центром духовного життя Подільського краю. Найбільший слід в історії закладу з-поміж перших педагогів залишили М. Д. Леонтович, який після закінчення Подільської духовної семінарії деякий час викладав тут церковний спів та чистописання, а також геніальний український композитор К. Г. Стеценко. Впродовж своєї столітньої історії навчальний заклад зазнав багатьох реорганізацій. Нині це – Комунальний заклад «Тиврівський науковий ліцей» Вінницької обласної Ради.

- 90 років від дня народження **Бориса Володимировича Галафутника** (21.09.1933, смт Вороновиця Вінниц. р-ну – 08.05.1990, м. Вінниця), актора, заслуженого артиста України. Створив галерею різнопланових образів.

23 100 років тому народився **Павло Миколайович Лісовий** (23.09.1923, с. Коржівці Хмельниц. р-ну Хмельниц. обл. – 20.02.1999, м. Вінниця), літературознавець, краєзнавець, доктор філологічних наук (1972), професор. Займався дослідженням літературознавства Поділля ХІХ–ХХ ст.

26 130 років від дня народження Микити Павловича Годованця (26.09.1893, с. Вікнина, тепер Голованів. р-ну Кіровоград. обл. – 27.08.1974, м. Кам'янець-Подільський), українського поета-байкаря. Учасник Першої світової війни. У 1937 р. був заарештований, звинувачений у націоналізмі, висланий на Колиму, звільнений у 1945 р.

28 День народження **Олексія Григоровича Луцишина** (28.09.1922, с. Крищинці Тульчин. р-ну – 24.11.2001, м. Вінниця), гончаря, заслуженого майстра народної творчості України (1988), члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України (1992). Творча спадщина митця велика та багатогранна. Був учасником 50 обласних виставок народного мистецтва Вінниччини, музейних свят, різноманітних зустрічей, фестивалів, народознавчих заходів. Краці його витвори зберігаються у фондах багатьох музеїв, у приватних колекціях України та за кордоном. На правах філії Вінницького обласного художнього музею з 2005 р. у Вінниці створено Музей гончарного мистецтва ім. О. Г. Луцишина, в основі якого – творчий доробок та особисті речі подільського майстра.

- 75 років тому народився **Володимир Анатолійович Широков** (28.09.1948, м. Жмеринка), український учений у галузі математичної та прикладної лінгвістики й лексикографії, теорії інтелектуальних мовно-інформаційних систем, фундатор вітчизняної наукової школи лінгвістичної технології, кандидат фізико-математичних наук (1979), доктор технічних наук (1999), дійсний член Національної академії наук України (2012). З 1991 р. очолює заснований ним Український мовно-інформаційний фонд (УМІФ) НАН України.

30 80 років тому народився **Григорій Семенович Стеценко** (30.09.1943, смт Сутиски Вінниц. р-ну), лікар, доктор медичних наук, професор, академік Академії медико-технічних наук. У 1996–2012 рр. – ректор приватного Луцького біотехнічного інституту Міжнародного науково-технічного університету, директор, співзасновник ТОВ «ЛБІ МНТУ», директор, співзасновник ТОВ «Освіта-Плюс». Почесний громадянин смт Сутиски.

- 75 років від дня народження **Олега Валеріановича Пасічника** (30.09.1948, с. Гонорівка Могилів-Поділ. р-ну – 01.09.2010, м. Вінниця), педагога, журналіста, поета, заслуженого журналіста України (1998), члена НСЖУ (1980), художника. Автор низки збірок лірики. У 2011 р. засновано молодіжну літературно-мистецьку премію «Перша ластівка» ім. О. Пасічника.

ЖОВТЕНЬ

4 120 років тому народився **Олекса Самійлович Асаулюк** (04.10.1903, с. Зозівка, нині Вінниц. р-ну – 23.02.1992, м. Липовець), педагог, краєзнавець. Започаткував розвиток краєзнавчого руху на Липовеччині. Автор газетних публікацій краєзнавчої тематики, зокрема розвідок про історію м. Липовець, події Другої світової війни на теренах колишнього Липовецького району.

5 День народження **Володимира Омеляновича Забаштанського** (05.10.1940, смт Браїлів Жмерин. р-ну – 02.12.2001, м. Київ), поета, перекладача, громадського діяча, лауреата Державної премії України ім. Тараса Шевченка (1986), Міжнародної премії фундації Антоновичів (США, 1997), літературних премій імені В. Булаєнка (1998) та імені В. Свідзінського (2001, посмертно), члена СПУ (1967). На приміщенні школи у Браїлові, де навчався поет, встановлено меморіальну дошку. 19 жовтня 2008 р. там відкрито літературно-меморіальний музей. Звідси стартувало щорічне поетичне свято «Браїлівська осінь Володимира Забаштанського», яке традиційно збирає сотні прихильників і шанувальників творчості народного поета-кобзаря. У 2017 р. в Браїлові біля місцевої школи встановили погруддя поета.

- 80 років від дня народження **Людмили Василівни Морковнікової** (05.10.1943, смт Сатанів Хмельниц. обл. – 10.08.2016, смт Муровані Курилівці), педагога, відмінника освіти України, поетеси. Переможець гумористичного конкурсу передач Вінницького обласного радіо. Друком вийшли книги «В обіймах долі» (2005), «Чекаю на сонце» (2013).

- 75 років від дня народження **Валентини Степанівни Іванкової** (05.10.1948, с. Юрківці Могилів-Поділ. р-ну), лікаря-радіолога, доктора медичних наук (2000), професора (2007).

- 65 років від дня народження **Віктора Івановича Мельника** (05.10.1958, с. Краснопілка Уман. р-ну на Черкащині), поета, прозаїка, перекладача, літературного критика, журналіста. Член НСПУ (1996), Асоціації українських письменників (1997). Засновник і редактор літературно-художнього журналу «Згар» (2000–2003). Лауреат літературних премій «Кришталева вишня» (1995), ім. С. Руданського (1998), ім. М. Коцюбинського (2006), івано-франківської літературної премії ім. Ярослава Дорошенка (2013), імені Євгена Гуцала (2016), імені Павла Тичини (2018), імені Володимира Забаштанського (2020), премії в галузі художнього перекладу імені Миколи Терещенка за переклад книжки Івайла Балабанова «Час для любові» (2020).

6 120 років від дня народження **Хоми Васильовича Малика** (06.10.1903, с. Бондурівка, нині Вінниц. р-ну – 08.10.1943, похов. у братській могилі в с. Ліпляве Черкас. р-ну Черкас. обл.), військовика, Героя Радянського Союзу (1943, посмертно). Відзначився в жовтні 1943 р. як командир роти під час форсування Дніпра поблизу м. Канів.

8 65 років тому (08.10.1958) підписано договір про дружбу і співробітництво між Вінницькою областю та Келецьким воєводством (нині Свентокшиським) (Республіка Польща).

12 75 років від дня народження **Анатолія Микитовича Ворони** (12.10.1948, смт Сутиски Вінниц. р-ну – 02.04.2022), майстра спорту з самбо та дзюдо, заступника Вінницького міського голови (2000), генерал-майора (2010), заступника начальника Вінницького тролейбусно-трамвайного управління (з 2010). Нагороджений орденами та медалями.

15 190 років від дня народження **Пелагії Яківни Литвинової (Бартош)** (15.10.1833, хутір Терebenь (нині село) Глухів. р-ну Сумської обл., за деякими даними м. Хмільник – 21.09.1904, с. Землянка тієї ж обл.), українського етнографа, фольклористки, письменниці та педагога. Член Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка у Львові та Паризького антропологічного товариства. Записувала народні пісні, казки, перекази й легенди.

- 70 років від дня народження **Наталії Миколаївни Космини** (15.10.1953, м. Заліщики Тернопіл. обл.), педагога, директора ТОВ «Редакція газети "Вінницька газета"», викладача по класу фортепіано, психології і педагогіки (друга освіта). Депутат Вінницької міської ради 5, 6 скликань. Член правління Громадської організації «Подільська громада». Певний час працювала за фахом. З 1997 року – головний редактор видавництва «Континент-ПРИМ». У 2003 р. очолювала видавництво «Книга-Вега» на ВАТ «Вінницька обласна друкарня». За її редагування вийшло понад 200 видань.

16 90 років від дня народження **Леоніда Івановича Глоби** (16.10.1933, с. Круподеринці Вінниц. р-ну), мікробіолога, доктора медичних наук (1988). Наукові інтереси пов'язані з використанням мікроорганізмів у біотехнологіях охорони довкілля від забруднення ксенобіотиками. Отримав Державну премію України в галузі науки і техніки (2000).

17 125 років від дня народження **Марії Михайлівни Пилинської** (17.10.1898, м. Кам'янець-Подільський – 16.12.1976, м. Харків), перекладачки, мовознавця. Вчителювала в м. Калинівка. У 1956–1965 рр. працювала в редакції журналу «Прапор». У співавторстві з І. Вирганом уклала російсько-український фразеологічний словник, який друкувався в журналі «Прапор» у 1959–1971 рр. Член СПУ (1946).

18 75 років тому народився **Анатолій Данилович Ткаченко** (18.10.1948, с. Кам'яний Брід Звенигород. р-ну Черкас. обл.), історик, краєзнавець, кандидат історичних наук, професор. Його наукова діяльність пов'язана з Вінницьким ДПУ ім. М. Коцюбинського від 1973 р. Голова редакційної колегії 3–6, 8 томів 9-томного видання «Книга пам'яті України. Вінницька область», член авторського колективу «Зводу пам'яток історії та культури по Вінницькій області». Тематика його досліджень пов'язана з подіями Другої світової війни на Вінниччині, історіографією Поділля та іншими аспектами дослідження минулого краю.

25 110 років від дня народження **Кіндрата Гавриловича Клименка** (25.10.1913, с. Шура-Копіївська Тульчин. р-ну – 10.03.1945, похов. у м. Грайфенберг (нині м. Грифіце, Польща)), військовика, Героя Радянського Союзу (27.02.1945). Відзначився у боях при форсуванні р. Одер.

- 100 років тому народився **Михайло Федорович Купчишин** (25.10.1923, с. Слобода-Мурафська Жмерин. р-ну – 02.04.2016), педагог за фахом, письменник, краєзнавець. Учасник Другої світової війни. Досліджував історію рідного краю, свого родоводу.

26 75 років тому народилася **Галина Тимофіївна Тарасюк** (26.10.1948, с. Орлівка Гайсин. р-ну), українська поетеса, прозаїк, критик, перекладач, член Національної спілки письменників України (1977–2009), Асоціації українських письменників (АУП), НСЖУ, заслужений працівник культури України. Твори нашої землячки перекладені багатьма мовами народів світу. Г. Т. Тарасюк – лауреат багатьох літературних премій. Багаторазово висувалася на здобуття Шевченківської премії.

28 110 років тому (28.10.1913) у Вінниці відкрито трамвайний рух. Перший маршрут «Вокзал – Жіноча гімназія» був протяжністю 8,6 км. Вже навесні 1914 р. збудували другу лінію Миколаївським проспектом до Військового містечка. На двох двоколієвих лініях працювало 11 вагонів. На лінії працювали двовісні двосторонні вагони фірми MAN. З нагоди 100-річчя початку трамвайного руху в місті Вінниці в жовтні 2013 р. було відкрито Музей трамвая.

Цього місяця виповнюється:

- 90 років тому (1933) було засновано Вінницьку дитячу музичну школу № 1 внаслідок злиття бази навчальних закладів м. Вінниця: професійної музичної школи, музичного технікуму та музичної школи-студії Ю. Брондза (батько композиторки Ж. Колодуб). Завдяки керівництву Ю. Г. Брондза школа стала не лише навчальним закладом, а й культурним центром міста. Першими її викладачами були Є. Г. Салтановська, Б. Г. Полонська, Л. М. Волошина, Б. Поляков.

ЛИСТОПАД

4 175 років від дня народження **Дмитра Васильовича Марковича** (псевд., крипт. – Гайдабура, Марківчанин, Волиняк, Оленин) (04.11.1848, м. Полтава – 09.12.1920, м. Вінниця), фольклориста, етнографа, громадського й політичного діяча. З 1915 р. жив у Вінниці, де організував й очолив кооперативний «Союзбанк». У період Центральної Ради був головним прокурором України, при Гетьманаті – прокурором Генерального суду, а в часи перебування Уряду УНР у Вінниці обіймав посаду міністра юстиції, займався українізацією школи.

- 80 років тому народився **Василь Дмитрович Кобець** (04.11.1943, с. Слободище, тепер Вінниц. р-ну – 23.12.2020, м. Вінниця), письменник, громадський діяч, голова Конгресу української інтелігенції Вінниччини (1996), член НСПУ (1975). Нагороджений орденами Святого Архистратига Михаїла та Святого рівноапостольного князя Володимира. Лауреат літературних премій імені Миколи Трублаїні, Михайла Коцюбинського, Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка та премії Івана Богуна за громадську діяльність. Один з ініціаторів створення на Поділлі пам'ятників І. Огієнку в Брусиліві, В. Стусу у Вінниці, М. Стельмаху в Дяківцях, Є. Гуцалу на Оратівщині, кургану-стели на честь В. Перепелюка у Вороновиці.

5 125 років від дня народження **Гната Гнатовича Ігнатовича (Балінського)** (05.11.1898, м. Немирів – 16.01.1978, м. Ужгород), українського режисера, актора, педагога, одного з найкращих учнів та сподвижників Л. С. Курбаса, заслуженого артиста УРСР (1960).

7 100 років від дня народження **Івана Володимировича Глинського** (07.11.1923, с. Потуш, нині Вінниц. р-ну – 16.03.1983, м. Могилів-Подільський), письменника, літературознавця, перекладача, поета, фольклориста. Член СПУ з 1964 р. Автор літературознавчих і фольклористичних статей, літературно-краєзнавчих розвідок, кількох п'єс, критичних відгуків. Переклав низку творів німецьких, польських, молдавських, білоруських, російських авторів.

9 110 років від дня народження **Олекси Івановича Воропая** (09.11.1913, м. Одеса – 20.07.1989, м. Лідс (за іншими даними – Лондон), Великобританія), етнографа, фольклориста, біолога, доктора слов'янської етнології, доктора природничих наук. Працював агрономом, учителював у с. Вороновиця (нині смт Вінницького району). Під час Другої світової війни організував там гурт молоді, яка ставила за мету боротьбу за самостійну Україну. Під кінець війни депортований. Був в'язнем нацистських таборів у Німеччині. Обряди та етнопоетичні твори, зафіксовані на Вінниччині, посідають у його публікаціях значне місце. Основна його праця – «Звичаї нашого народу : етнографічний нарис. У 2 ч.» (обидві вийшли в Мюнхені).

- 110 років від дня народження **Олександра Романовича Мазуркевича** (09.11.1913, с. Жабокрич Тульчин. р-ну – 10.10.1995, м. Київ), літературознавця, критика, доктора педагогічних наук, професора, академіка АПН України. Учасник Другої світової війни.

10 75 років від дня народження **Михайла Феодосійовича Каменюка** (10.11.1948, с. Григорівка, нині Могилів-Поділ. р-ну), українського поета, публіциста, драматурга, перекладача, літературознавця, журналіста, громадського діяча, заслуженого працівника культури України (1998). Член НСЖУ (1975) та НСПУ (1979). Очолював Вінницьку обласну організацію НСПУ (1986–1992, 1995–1997, 2008–2012, 2014–2018 рр.). Кавалер ордена преподобного Нестора Літописця УПЦ, лауреат низки літературно-мистецьких премій.

11 120 років тому народився **Віктор Георгійович Гейєр** (11.11.1903, м. Вінниця – 30.01.1990, м. Донецьк), гірничий інженер, професор (1953), заслужений діяч науки і техніки УРСР (1963), лауреат Державної премії СРСР (1946).

18 120 років тому (18.11.1903) селищу Жмеринка надано статус міста (справа у філії Державного архіву Хмельницької області у м. Кам'янець-Подільський (Ф. 117, сп. 1, д. 653)).

21 День народження **Володимира Максимовича Перепелюка** (21.11.1910, с. Боршківці Хмельниц. обл. – 03.07.2000, смт Вороновиця Вінниц. р-ну), українського сценічного кобзаря, бандуриста, фольклориста. Працював завідуючим бібліотекою Вороновицького сільськогосподарського технікуму. 26 років був солістом-бандуристом Державного хору під керуванням Григорія Верьовки. Вийшовши в 70-х рр. на пенсію, працював лісником у Вороновицькому лісництві Вінницького району. У Музеї історії авіації та космонавтики України в приміщенні палацу Грохольських-Можайських (смт Вороновиця) у 2000 р. було відкрито кімнату-музей В. Перепелюка. Традиційно раз на два роки проводиться обласне свято кобзарського мистецтва «Струни вічності». Кожні 5 років під такою ж назвою відбувається Всеукраїнський фестиваль.

• Десята річниця (21.11.2013) початку Революції гідності в Україні. Відповідно до Указу Президента України щорічно 21 листопада відзначається День Гідності та Свободи. Він був встановлений з метою утвердження в Україні ідеалів свободи і демократії, збереження та донесення до сучасного і майбутніх поколінь об'єктивної інформації про доленосні події в Україні початку XXI століття, а також віддання належної шани патріотизму й мужності громадян, які восени 2004 р. та в листопаді 2013 р. – лютому 2014 р. постали на захист демократичних цінностей, прав

і свобод людини і громадянина, національних інтересів нашої держави та її європейського вибору. Понад 100 наших співвітчизників віддали за це свої життя. На Вінниччині є три Герої Небесної Сотні – В. О. Брезденюк (17.06.1963–18.02.2014), Л. П. Полянський (24.10.1975–20.02.2014), М. М. Шимко (21.10.1979–20.02.2014).

22 75 років тому народився **Тимофій Валентинович Мотренко** (22.11.1948, м. Вінниця), доктор філософських наук, професор, заслужений працівник освіти України (2003), державний діяч. Член НСЖУ (1994). У 1994 р. обраний депутатом обласної Ради. У 1996–1999 рр. – заступник голови Вінницької облдержадміністрації з соціальних питань. З 1999 р. – заступник Міністра Кабінету Міністрів України.

23 День народження **Родіона Андрійовича Скалецького** (23.11.1899, с. Михайлівка, нині Гайсин. р-ну – 22.03.1984, м. Київ), українського композитора, хорового диригента, послідовника М. Леонтовича, фольклориста. Викладав українську мову та співи в кооперативному та педагогічному технікумах Тульчина, в Ольгонільській школі. Відродив засновану М. Леонтовичем народну хорову капелу в Тульчині, очолював її в 1926–1932 рр., був організатором і керівником численних хорів. У повоєнний період тривалий час працював у Вінницькому інституті вдосконалення вчителів, школі № 3 ім. М. Коцюбинського, керував секцією самодіяльних композиторів в обласному Будинку народної творчості. Усього ж з уст народу він записав на Вінниччині 320 пісень, серед них 146 – весільні. У 20–30-х рр. записав текст і музику весілля в рідному селі. У Вінниці ім'ям Р. Скалецького названо вулицю, на якій тривалий час жив композитор.

25 75 років тому народилася **Євгенія Йосипівна Станіславська** (25.11.1948, с. Червоний Степ Хмільниц. р-ну), журналістка, заслужений журналіст України, лауреат обласної журналістської премії ім. К. Гришина. Працювала в регіональних газетах «Комсомольське плем'я», «Подолія». Член НСЖУ.

26 90 років від дня народження **Михайла Никифоровича Чорного** (26.11.1933, с. Мала Жмеринка Жмерин. р-ну – 24.09.2020, м. Вінниця), живописця, заслуженого художника України (1994), народного художника України (2003). Член НСХУ (1972). Художник створив монументальні образи визначних людей, яких доля пов'язувала із Поділлям, зокрема Лесі Українки, М. Леонтовича, П. Ніщинського, К. Стеценка, М. Старицького, М. Коцюбинського, В. Забаштанського, У. Кармалюка, Д. Нечая, І. Богуна, С. Руданського, С. Параджанова. Ім'я Михайла Чорного занесено до Всесвітньої енциклопедії художників (Лейпциг, Німеччина, 1996 р.).

28 80 років тому (28.11.1943) за зв'язок з партизанами було спалено с. Чортория Іллінецького району (тепер Гайсинського).

29 200 років від дня народження **Матвія Номиса (Матвій Терентійович Симонов)** (29.11.1823), с. Заріг, нині Лубен. р-ну Полтав. обл. – 08.01.1901, м. Лубни тієї ж обл.), етнографа, фольклориста, письменника. Найгрунтовніша його праця – «Українські приказки, прислів'я і таке інше» (1864). Збірник містить понад 14 тис. прислів'їв та приказок. Чимало в цій книжці фольклорних записів зафіксовано на Вінниччині.

Цього місяця виповнюється:

- 130 років від дня народження **Катерини Яківни Коцюбинської** (листопад, 1893, м. Феодосія – червень, 1963, м. Чернігів), педагога, літературознавця, краєзнавця. Дружина Х. М. Коцюбинського, брата Михайла Коцюбинського, матір Михайлини Коцюбинської. Протягом 1926–1934 рр. працювала старшим науковим співробітником музею М. Коцюбинського у Вінниці, водночас читала лекції у Вінницькому педагогічному інституті (нині ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського). Одним з учнів Катерини Яківни був майбутній письменник Михайло Стельмах. За її участю вийшло три збірки матеріалів про М. Коцюбинського (1940, 1941, 1943), альбом «Будинок-музей М. Коцюбинського» (1934). Вона – автор двох путівників по Вінницькому та Чернігівському музеях (1930, 1954).

ГРУДЕНЬ

2 75 років тому народився **Леонід Володимирович Лозинський** (02.12.1948, м. Козятин – 01.12.2003, м. Вінниця), музичний діяч, педагог, заслужений діяч мистецтв України (1998). Від 1997 р. – директор Вінницького училища культури і мистецтв (нині Вінницький фаховий коледж мистецтв ім. М. Д. Леонтовича). Засновник і керівник Вінницького обласного естрадно-духового оркестру «Подільняни» (1998).

4 125 років тому народилася **Марія Якимівна Ковач (Вербовенко)** (04.12.1898, м. Гнівань, нині Вінниц. р-ну – 12.04.1979, м. Вінниця), українська атлетка, борець, чемпіонка світу з класичної боротьби (1915). Виступала на жіночих чемпіонатах, у цирках, театрах.

• 110 років від дня народження **Костянтина Олександровича Вітавського** (04.12.1913, м. Старокостянтинів, нині Хмельниц. обл. – 08.05.1992, м. Вінниця), художника театру. Працював художником 3-го Вінницького колгоспного театру (1933–1938), Вінницького пересувного театру ім. Т. Шевченка (1938–1941). У 1944–1988 рр. – художник-постановник, головний художник Вінницького українського музично-драматичного театру ім. М. Садовського. У 1983 р. створив музей історії театру.

5 100 років від дня народження **Олександра Івановича Бугайова** (05.12.1923, с. Жданівка, нині Хмельниц. р-ну – 17.04.2009, м. Київ), ученого-педагога, доктора педагогічних наук (1984), професора (1986), заслуженого діяча науки і техніки України (1991), почесного академіка НАПН України. Учителював (1956–1961). Працював у Міністерстві освіти УРСР (1961–1965), доцентом Київського педагогічного інституту (1965–1973), в Інституті педагогіки Академії педагогічних наук України (1973–2008).

6 130 років тому народився **Микола Оверкович Битинський** (06.12.1893, смт Літин – 24.12.1972, м. Торонто, Канада), учений-геральдист, художник, військовий та громадський діяч, фалерист, поет, прозаїк, публіцист, вексилолог, мистецтвознавець, дослідник і розробник емблематики та уніформології, автор двох нагород УНР – Хреста Симона Петлюри та Воєнного хреста. Учасник Першої світової війни, визвольних змагань в Україні. Після Другої світової війни емігрував до Німеччини, з 1951 р. жив і працював у м. Торонто. Ім'я М. Битинського присвоєно одній з вулиць м. Вінниця.

8 90 років від дня народження **Івана Ілліча Мітюка** (08.12.1933, с. Модринець Хрубещовського повіту, Польща – 11.08.2011, м. Вінниця), хірурга, доктора медичних наук (1975), професора (1976). Лауреат Державної

премії України в галузі науки і техніки (1997). Автор понад 200 наукових праць, 25 винаходів.

13 День народження Миколи Дмитровича Леонтовича (13.12.1877, с. Монастирок, нині Вінниц. р-ну – 23.01.1921, с. Марківка, нині Гайсин. р-ну), *всесвітньо відомого композитора, хорового диригента, педагога, фольклориста, музично-громадського діяча. Здобувши освіту, працював учителем музики та арифметики в Чуківській школі (Вінницький р-н), викладав хоровий спів у Тиврівському духовному училищі, церковно-вчительській школі у Вінниці. З 1908 по 1919 рр. Леонтович викладав співи в Тульчинському єпархіальному училищі. М. Д. Леонтович – творець класичних зразків української хорової музики, автор численних обробок українських народних пісень, оригінальних творів. Загалом у його доробку близько 200 народних хорових творів. Леонтович став одним із найчастіше виконуваних українських композиторів у світі завдяки його «Щедрику». Ця мелодія всесвітньо відома і є символом Різдва як для України, так і для мешканців багатьох країн світу під назвою «Carol of the Bells». Після його смерті в 1922 р. на Поділлі було засновано філію Музичного товариства імені Леонтовича, його ім'ям називалася Вінницька хорова капела. У м. Тульчин композитору за проєктом скульптора Г. Н. Кальченко та архітектора А. Ф. Ігнатенка споруджено пам'ятник. Його ім'я має Вінницький фаховий коледж мистецтв. У грудні 1977 р. до 100-ліття від дня народження Миколи Дмитровича Леонтовича було відкрито музей у с. Марківка Теплицького району, де він трагічно загинув і був похований. Нині це – філія Вінницького обласного краєзнавчого музею. У серпні 2016 року відкрили осучаснений музей та меморіал у пам'ять про видатного земляка. Також у Вінниці запроваджено мистецький проєкт – фестиваль хорової музики «Асамблеї Леонтовича». Щорічно в грудні проводяться традиційні вечорниці у музеї-квартирі М. Леонтовича в Тульчині. Його ім'я занесено ЮНЕСКО до списку славетних людей світу. У 2020 р. культурним брендом Вінниччини став «Щедрик – мелодія Вінниччини» М. Д. Леонтовича. Логотип зареєстровано як товарний знак.*

17 80 років тому (17.12.1943) німецькими нацистами було спалено с. Партизанське Бершадського району (нині Гайсинського). У цьому ж місяці окупантами спалено також села Шабельня Іллінецького (нині Гайсинського) та Майдан-Бобрик Хмільницького районів.

20 170 років тому народився **Андрій Валер'янович Мазаракій** (20.12.1853, м. Кишинів – 26.11.1919, м. Вінниця), перший вінницький видавець, культурний діяч. У 1906 р. заснував першу в місті газету «Винницкая газета» (виходила 4 місяці). Як театральний оглядач та музичний критик, співпрацював з багатьма вінницькими часописами, зокрема «Юго-Западный край», «Свободный голос», «Слово Подоліи», «Шлях». Керував вінницьким театральним симфонічним оркестром, сприяв створенню у

Вінниці Товариства любителів мистецтва (28.03.1917), був заступником його голови.

- 80 років від дня народження **Анатолія Опанасовича Бондаренка** (20.12.1943, м. Вінниця – 13.11.2021, Москва РФ), радянського самбіста та дзюдоїста, чемпіона й призера чемпіонатів СРСР з самбо, майстра спорту міжнародного класу (1965). Чемпіон Європи в особистому (1969) та командному (1965, 1970) заліках. Виступав за Спортивний клуб армії (Київ, 1961–1976).

22 190 років від дня народження **Марка Вовчка** (справж. – Вілінська Марія Олександрівна; інші псевд. – Я. Канонин, Українка) (22.12.1833, маєток Єкатерининське Єлецького повіту на Орловщині – 10.08.1907, хутір Долинський, нині в межах м. Нальчик Кабардино-Балкарії, РФ), української письменниці, етнографа, фольклористки. Записувала фольклорні твори різних жанрів, вивчала народну мову, звичаї в селах Ковалівка, Гунька, Мухівці, Велика Бушинка. 1857 р. у Санкт-Петербурзі вийшла перша її збірка творів «Народні оповідання». У Немирові діє літературно-меморіальний музей Марка Вовчка.

- 110 років від дня народження **Сави Филімоновича Манзія** (22.12.1913, с. Осіївка Гайсин. р-ну – 05.10.2008, м. Київ), ученого, доктора біологічних наук, професора. У повоєнний період продовжив кар'єру в Інституті зоології АН УРСР. Автор понад 220 наукових праць (з яких чотири монографії). Під його керівництвом підготовлено й успішно захищено 15 кандидатських та 4 докторські дисертації.

22 День народження **Насті Андріанівни Присяжнюк** (22.12.1894, м. Погребище – 08.06.1987, там само), української фольклористки, етнографа, краєзнавця, педагога. Закінчила двокласну школу, працювала на цукроварні, потім в Одесі – на цукрозаводі та канатній фабриці. Записувати фольклор почала з 1917 р. У 20-ті роки Н. А. Присяжнюк, маючи зв'язок із Етнографічною комісією та Кабінетом музичної етнографії Академії наук України, розпочала систематичну фольклористичну роботу: записала погребищенське весілля з усіма обрядами та піснями (650 пісень), збрала сотні пісень інших жанрів, працювала на ниві етнографії та краєзнавства. Усе зібране надсилала до Києва. Значну кількість записів подільської фольклористки надруковано в кількох томах серії «Українська народна творчість». Головним підсумком її життя став збірник «Пісні Поділля» (1976). Її записи є також у Державному архіві Вінницької області та обласному краєзнавчому музеї. Щорічно у Вінницькому районі проводиться свято фольклору «Світанки над Россю».

23 120 років тому народився **Микола Костянтинівч Крупський** (23.12.1903, с. Северинівка, нині Могилів-Поділ. р-ну – 20.02.1986, м.

Харків), учений-агрохімік, ґрунтознавець, кандидат сільськогосподарських наук (1946), професор (1957). У 1959–1974 рр. очолював Інститут ґрунтознавства та агрохімії Південного відділення ВАСГНІЛ (Харків). Вивчав колоїдні властивості ґрунтів.

- 110 років від дня народження **Євдокії Андріївни Швець** (23.12.1913, с. Вінницькі Хутори Вінниц. р-ну – 15.04.1987, там само), Героя Соціалістичної Праці. Працювала ланковою місцевого колгоспу ім. Шевченка. Удостоєна звання Героя за одержання в 1951 р. високого врожаю насіння кок-сагізу.

25 100 років від дня народження **Бориса Наумовича Хандроса** (25.12.1923, с. Озаринці, нині Могилів-Поділ. р-ну – 12.10.2006, м. Київ), журналіста, публіциста, кінодраматурга, педагога, заслуженого працівника культури України (2004). Відомий як дослідник теми Голодомору, висвітлював її на матеріалах Вінниччини, зокрема с. Озаринці й сусідніх сіл і містечок. Автор кіносценаріїв документальних фільмів «Смертні листи» (1992), «Історія одного млина» (1993) та ін.

28 80 років (28.12.1943) з часу звільнення м. Козятин від німецько-фашистської окупації.

Іменний покажчик ювілярів 2023 року

Авраменко Г. М. (березень)

Александров Д. Д. (березень)

Алексєєв С. І. (липень)

Асаулюк О. С. (жовтень)

Бабій М. В. (березень)

Бабійчук В. В. (березень)

Базилевич В. І. (події)

Байда І. М. (червень)

Бевз І. В. (серпень)

Белканія Г. С. (травень)

Березовський Б. А. (травень)

Биков М. М. (травень)

Битинський М. О. (грудень)

Бичковський О. А. (березень)

Білаш С. О. (травень)

Білик В. Д. (січень)

Богун І. (події)

Бойко В. О. (січень)

Бойчук О. П. (вересень)

Бондар В. Д. (січень)

Бондаренко А. О. (грудень)

Бортняк А. А. (квітень)

Боярунець Ю. О. (вересень)

Брезденюк В. О. (лютий, червень)

Бруль С. Т. (січень)

Бугайов О. І. (грудень)

Василенко Н. В. (квітень)

Василюк С. М. (липень)

Верещагін Ф. Г. (травень)

Верхова М. О. (січень)

Висоцький А. (події)

Вірник Д. Ф. (липень)

Вітавський К. О. (грудень)

Вовчок Марко (Вілінська М. О.) (грудень)

Волошенюк І. С. (липень)

Волошиновський Ю. (квітень)

Ворона А. М. (жовтень)

Воропай О. І. (листопад)

Гавронський В. К. (травень)

Гайдуков В. М. (січень)

Галафутник Б. В. (вересень)

Гандзюк Я. Г. (березень)

Гейєр В. Г. (листопад)

Германюк Т. А. (червень)

Глинський І. В. (листопад)

Глоба Л. І. (жовтень)

Гнатовський В. А. (січень)

Годованець М. П. (вересень)

Гончар А. С. (події)

Гордієвич О. С. (травень)

Горліс-Горський Ю. Ю. (січень)

Городецький В. В. (червень)

Городинський С. С. (липень)

Гринник О. І. (липень)

Грицюк І. Г. (травень)
Гришин К. С. (січень)
Грищук І. П. (вересень)
Гройсман В. Б. (січень)
Гуменюк Б. І. (червень)
Гуменюк П. Д. (квітень)
Гуревич Р. С. (березень)
Гутянський В. І. (липень)
Гроза С. В. (січень)

Дахновський Ф. Т. (березень)

Демидась Г. І. (квітень)
Демідас В. І. (червень)
Деркач П. Т. (події)
Джевецький С. К. (липень)
Длугач М. Й. (вересень)
Добросердов Р. В. (червень)
Довгань М. В. (серпень)
Довгополюк М. Л. (події)
Дозірчий Д. Л. (лютий)
Доппельмайр В. Г. (події)
Дорош В. В. (липень)
Дребот І. З. (травень)
Дунаєвська Л. Ф. (червень)
Дяченко І. О. (липень)

Єрмаков Є. Ф. (лютий)

Забаштанський В. О. (жовтень)

Заболотний І. К. (події)

Завальнюк К. В. (лютий)

Загородній Ю. О. (квітень)

Засідатель Я. (події)

Зелінський В. А. (лютий)

Земляк В. С. (квітень)

Зінченко А. Л. (липень)

Зіньковський Ю. Ф. (березень)

Зуїха Я. (Сивак Я. М.) (березень)

Йовса О. В. (травень)

Йолтухівський М. В. (лютий)

Іванкова В. С. (жовтень)

Ігнатович (Балінський) Г. Г. (листопад)

Калашник І. І. (квітень)

Кальницький І. С. (червень)

Каменяк М. Ф. (листопад)

Канафойський Ч. (березень)

Каракой Т. К. (серпень)

Кароєва (Соломонова) Т. Р. (червень)

Каспрук В. К. (серпень)

Китастий В. Г. (липень)

Кірімов І. З. (січень)

Кіщук В. В. (березень)

Клименко К. Г. (жовтень)

Клименко К. Г. (жовтень)

Кобець В. Д. (листопад)

Коваленко Ю. В. (лютий)
Ковалів П. К. (серпень)
Коваль І. В. (січень)
Коваль-Медзведський М. О. (лютий)
Ковач (Вербовенко) М. Я. (грудень)
Ковтун Л. І. (березень)
Колісник П. Ф. (січень)
Колісниченко А. І. (лютий)
Колосова В. П. (серпень)
Коляструк О. А. (лютий)
Конверський А. Є. (вересень)
Коренєв В. Ф. (події)
Корнійчук В. С. (квітень)
Космина Н. М. (жовтень)
Костецький (Мерзляков) І. В. (травень)
Костюкевич В. М. (березень)
Котенко С. Л. (лютий)
Коцюбинська К. Я. (листопад)
Коцюбинський М. М. (вересень)
Коцюбинський М. М. (квітень)
Крупський М. К. (грудень)
Кудлаєнко Д. Н. (лютий)
Кузик Г. Й. (лютий)
Кузьменко В. Д. (лютий)
Кузьмінець О. В. (вересень)
Кулібаба О. П. (лютий)
Кульжинський І. Г. (квітень)
Купчишин М. Ф. (жовтень)
Кучера М. К. (січень)

Левитський М. Г. (серпень)

Лелека Л. С. (події)

Леонтович М. Д. (грудень)

Лиман В. В. (січень)

Линник А. С. (січень)

Литвин В. С. (лютий)

Литвин О. М. (березень)

Литвинова (Бартош) П. Я. (жовтень)

Лісовий П. М. (вересень)

Лозинський Л. В. (грудень)

Луцишин О. Г. (вересень)

Ляхов Г. В. (січень)

Мазаракій А. В. (грудень)

Мазур О. Г. (серпень)

Мазуркевич О. Р. (вересень)

Мазуркевич О. Р. (листопад)

Майборода Д. О. (лютий)

Малапарте Курціо (Курт Зуккерт) (червень)

Малик Х. В. (жовтень)

Малішевський В. Й. (липень)

Малько М. А. (травень)

Манзій С. Ф. (грудень)

Маркович Д. В. (листопад)

Матвієнко А. С. (березень)

Мельник В. І. (жовтень)

Мельник М. Є. (квітень)

Мельничук І. П. (квітень)

Мичак А. Г. (березень)
Мітюк І. І. (грудень)
Могилко К. В. (лютий, травень)
Мокін Б. І. (січень)
Молчановський Н. В. (події)
Моргунов С. А. (липень)
Морковнікова Л. В. (жовтень)
Мороз О. В. (лютий)
Мотренко Т. В. (листопад)

Наєв С. І. (лютий)
Ніщинський П. І. (вересень)
Номис М. (Симонов М. Т.) (листопад)

Оврах В. М. (лютий)
Олійничук С. М. (події)
Отамановський В. Д. (лютий)

Пальченко Є. М. (лютий)
Парасунько О. А. (червень)
Пасічник О. В. (вересень)
Пеллер В. І. (вересень)
Перепелюк В. М. (листопад)
Печерський А. (події)
Пилинська М. М. (жовтень)
Пилипенко Г. Ф. (січень)
Пікус Є. М. (лютий)
Пікуш В. М. (лютий)

Пірняк О. О. (квітень)
Побережець С. П. (лютий)
Подоляніна О. І. (січень)
Полянський Л. П. (лютий)
Пономарчук С. Є. (березень)
Попенко І. К. (лютий)
Поплавський С. М. (червень)
Постернак В. К. (березень)
Приступов В. Л. (лютий)
Присяжнюк Н. А. (грудень)

Рафаловська Т. С. (січень)
Рекрут В. П. (січень)
Романенко Т. І. (серпень)
Руданський С. В. (січень)
Руденко М. О. (лютий)
Рябенька М.В. (вересень)

Сардаковський М. М. (серпень)
Семенов В. А. (лютий)
Семполовський Л. Л. (квітень)
Середа Л. П. (лютий)
Сидорук Б. І. (січень)
Скалецький Р. А. (листопад)
Скрипник В. С. (серпень)
Слободенюк І. Л. (квітень)
Собко С. С. (лютий)
Солейко О. В. (вересень)

Сольський Я. П. (лютий)
Сосновський О. В. (березень)
Станіславська Є. Й. (листопад)
Старицька-Черняхівська Л. М. (серпень)
Стельмах М. П. (травень)
Стеценко Г. С. (вересень)
Стус В. С. (січень)

Танцюра Г. Т. (червень)
Тарасюк Г. Т. (жовтень)
Тетерук А. А. (травень)
Тищенко З. В. (липень)
Ткаченко А. Д. (жовтень)
Ткаченко Н. Ю. (лютий)
Тодоров Д. Р. (лютий)
Трейко І. Д. (квітень)
Трухманова С. Л. (березень)

Українець В. П. (лютий)

Фінашин Д. Р. (лютий)
Фоменко О. М. (березень)

Хандрос Б. Н. (грудень)
Хмельюк В. М. (липень)

Царенко С. О. (жовтень)

Циганюк В. Ф. (червень)

Череватюк В. І. (лютий)

Чернобровий В. М. (липень)

Чорний М. Н. (листопад)

Шаматалак Є. В. (лютий)

Шарапа В. Ю. (серпень)

Швець Є. А. (грудень)

Шевченко Т. Г. (березень)

Шевчук Ф. Х. (березень)

Шеренговий О. Г. (березень)

Шимко М. М. (лютий)

Широков В. А. (вересень)

Шкварко І. П. (серпень)

Шпак В. П. (червень)

Шпильова Л. М. (січень)

Якимчук О. І. (вересень)

Янголь О. Г. (березень)

Довідкове видання

Знаменні і пам'ятні дати Вінниччини 2023 року

хронологічний довідник

Відповідальна за випуск Л. Б. Сенік,
директор Вінницької ОУНБ

Укладачі, комп'ютерний набір О. Ю. Антонюк

Редагування С. В. Лавренюк

Дизайн обкладинки Н. В. Спиця